

ЧИТАТИ – ЩОБ ЗНАТИ, ЗНАТИ – ЩОБ ПЕРЕМАГАТИ!

КВІТЕНЬ 2016

У К Р А Ї Н И Військо

№4 (186)

ОБОРОННА РЕФОРМА

Час вимагає професіоналізації Збройних Сил
України на основі принципів і стандартів НАТО

ВІНІСЬТОС
РОСНІТЬСЯ!

ЗМІСТ

2 | ЖИТТЯ ПІД КУЛЯМИ

«Хургада»: пост-фортеця

8 | АДРЕСИ МУЖНОСТІ

Батарей Мурая

11 | СЕРЦЕ МАТЕРІ

Найважче тим, хто не дочекався...

16 | НАРОДНИЙ ГЕРОЙ УКРАЇНИ

Безсмертні «укри» лейтенанта Шуби

20 | СПОГАДИ З ПЕРЕДОВОЇ

Вчитель

22 | БЛАГОДІЙНІСТЬ

«На війні немає чужих синів...»

26 | ВІЙСЬКОВА РЕФОРМА

Без черг, хабарів і корупції – саме такими мають стати територіальні центри оборонної роботи та обслуговування

30 | СТАНДАРТИ НАТО

«Платинові» хвилини «золотої» години

34 | Бундесвер як трамплін у майбутнє

38 | НОУ-ХАУ ДЛЯ ВІЙСЬКА

Шолом-антистрес

40 | ПАРАЛЕЛЬНІ СВІТИ

Київ-Москва:
протистояння патріотичних стратегій

46 | ПАМ'ЯТАЄМО-ПЕРЕМАГАЄМО

Українські жертви й цинізм Кремля

50 | 15 ТРАВНЯ – ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ

Таємниці биківнянського лісу...

54 | ПОДВИГ В ІМ'Я ЛЮДСТВА

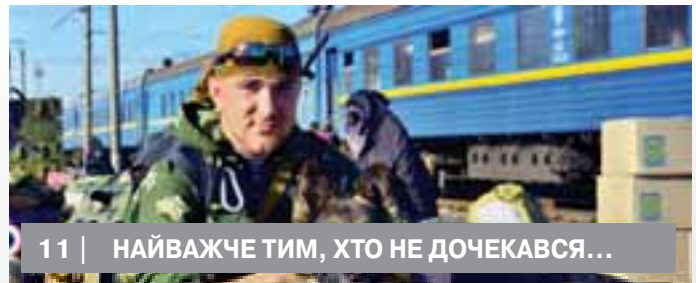
Лицарі Чорнобильського неба

58 | ПЕРЕМОЖНИЙ КОД

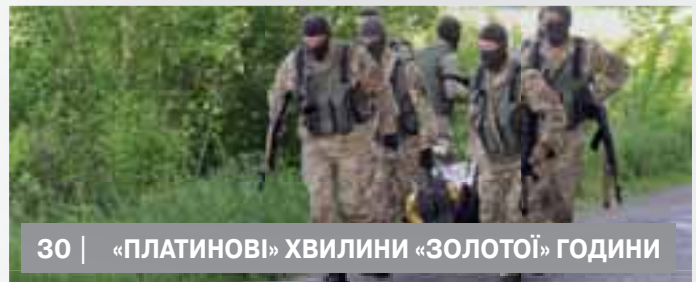
Бойове мистецтво предків

62 | КРАСА І МУЖНІСТЬ

Очі, які випромінюють світло

11 | НАЙВАЖЧЕ ТИМ, ХТО НЕ ДОЧЕКАВСЯ...

30 | «ПЛАТИНОВІ» ХВИЛИНИ «ЗОЛОТОЇ» ГОДИНИ

46 | УКРАЇНСЬКІ ЖЕРТВИ Й ЦИНІЗМ КРЕМЛЯ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАННИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Засновник:
Міністерство оборони
України

Адреса редакції:
вул. Мельникова, 81,
04050, Київ, Україна, а/с 72
Телефони редакції:
(044) 483-08-39, 489-38-59
mail: viysko2012@ukr.net;
Електронна версія:
<http://www.viysko.com.ua/>
© «Військо України», 2014

Підписано до друку:
20.04.2016 р.
Наклад: 2615
Віддруковано:
ТОВ «Інтер Прінт 1»
Передплатний індекс: 74101
Передплату можна оформити
в усіх поштових відділеннях
зв'язку
**Свідоцтво про державну
реєстрацію:**
КВ № 827 від 12.07.1994 р.

Головний редактор:
Валентин БУРЯЧЕНКО

**Заступник головного
редактора:**
Андрій МИРОНЧУК

Відповідальний секретар:
Вячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Начальники відділів:
Олександр БІРЧЕНКО,
Володимир КОСЕНКО,
Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО

Спеціальні кореспонденти:
Сергій БАСАРАБ,
Юрій КУЗНЕЦОВ,
Олег СУШИНСЬКИЙ,
Галина ЖОЛТІКОВА

Кореспонденти:
Валерія СОКОЛІК,
Валерій ВОРОНЧУК,
Олександр ПАНЮКОВ

Літературний редактор:
Олена ПОЛЯНСЬКА

Редакція не несе відповідальності за зміст повідомлень інформантів і може друкувати статті, не поділяючи поглядів автора. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Роботи (фотознімки, статті, малюнки, тексти та інші матеріали), які прийшли на адресу редакції, не рецензуються і не повертаються. Передрук матеріалів чи будь-яке інше їх використання можливе лише з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів посилання на журнал «Військо України» обов'язкове. За зміст реклами відповідальність несе рекламодавець.

“ХУРГАДА”:

ПОСТ- ФОРТЕЦЯ

на полі
бою
солдати
буквально
живуть
між кулями

Він - український грузин. Свою ротацію на охоплений війною Донбас запам'ятав назавжди. Разом із побратимами мужньо прикривав і обороняв східний фланг донецького аеропорту. Не приховує, що міг загинути, але пощастило. Від смертельної кулі врятував бронезилет, оминули і міни зі снарядами, якими безперервно “посипали” українських захисників російсько-терористичні війська. Розповіді про таких унікальних і відчайдушних хлопців, як молодший лейтенант Михайло Чубінашвілі, маловідомі широкому загалу. Їхній внесок не менш значущий, ніж подвиг славетних кіборгів...

Понівечені дерева, потрощені споруди, посічене осколками обладнання, спалена залпами реактивних “Градів” техніка. Зовні це випалена земля. Будівлю донецького аеропорту видно як на долоні, до залишків нового терміналу кілька сотень метрів, добре проглядаються ворожі позиції, розташовані неподалік наших... Саме таким він згадає свою “Хургаду”: пост і найближчу позицію до знаменитого летовища, де виконував бойові завдання майже п'ятдесят діб. Той період війни для бійця-кулеметника зведеного загону, а нині офіцера 15-ї бригади транспортної авіації молодшого лейтенанта Михайла Чубінашвілі став найважчим і найсерйознішим життєвим випробуванням.

У район донецького аеропорту він потрапив восени 2014 року, коли бойові дії між українськими військами та терористичними угрупованнями на Сході України досягли апогею. Воював у складі новоствореного в українських Повітряних Силах зведеного загону, який назвали “Дика качка”. Саме через цей загін свого часу російська пропаганда вирішила, що в аеропорту перебувають півтори тисячі польських спецпризначенців. Українські авіатори здійснювали вогневу підтримку кіборгів у аеропорту, коригували

вогнь артилерії, боролися з диверсійно-розвідувальними групами ворога. Цей, без перебільшення, легендарний підрозділ формувався виключно з добровольців, які служили в частинах Повітряних Сил у різних гарнізонах нашої країни. До

нього увійшли офіцери та контрактники, які на ротаційній основі героїчно виконували всі завдання і які захищають Україну й досі.

– Примусово в зону проведення антитерористичної операції нікого не направляли. Я писав рапорт за велінням серця. Загалом у другий зведений загін назбиралося понад двісті осіб з усіх Повітряних Сил. На одне місце претендували по три-чотири бійці. Кращих відбирали на спеціальних зборах. Цей нелегкий конкурс пройшов і я, увійшовши до складу другої ротації, – говорить Михайло Чубінашвілі.

З Василькова на Схід авіатори вирушили автомобільною колоною. На Дніпропетровщині довелося укріплювати техніку мішками з піском та встановлювати захисні щити. Далі – безпосередньо на бойову позицію. Спостерігаючи за краєвидами, що змінювалися вздовж дороги, Михайло бачив, що погода гіршає: до холоду і

вогності долучився дошкульний вітер. На душі було неспокійно. Думки змінювали одна одну.

– А що, як бандити влаштують підриг? Наїхавши на протипіхотну міну, можна загинути або на все життя залишитися інвалідом, – розповідає Чубінашвілі. Інтуїція його не підвела. В аеропорт зведений загін входив під шаленим ворожим вогнем.

– Шлях на летовище був тільки один – з боку підконтрольної Україні Авдіївки. Хто там побував, той добре знає, що таке “дорога життя”. З інших боків розташовувалися терористичні війська.

Вони й розпочали потужний артилерійський обстріл Авдіївки. На той час ми не так впевнено орієнтувалися на місцевості, не знали, де можна заховати техніку, перечекати вогонь і діждатися тиші. Була деяка паніка серед особового складу. Після такого пережитого настрій у хлопців був пригнічений. Ніхто з нас не був пристріляний і не мав досвіду участі в бойових діях. Це стосувалося як контрактників, так і офіцерів, – продовжує Михайло.

...5 листопада в авіаторів

відбулася ротація. Новоприбулих бійців розподілили на пости. Михайлу випала “Хургада”, що була за сімсот метрів від сепаратистів – між Спартаком, Авдіївкою та злітною смугою донецького аеропорту. “Хургада” являла собою невеличку цегляну будівлю, схожу на арабську споруду. За це один наш дотепний воїн і дав їй таку назву, яка й закріпилася. Її терористи накривали “вогняним металом” не менше, ніж термінали аеропорту. Під нею були замасковані окопи, бліндажі та погріб, який витримував ворожі снаряди. Тут бійці жили, тут

воювали і зустрічали світанки, тут їх ріднила одна мета – захистити Україну.

Перші три доби на посту Михайлу та його шістьом товаришам спокій лише снівсь. Про відпочинок ніхто й думати не міг. Під атаками минали день за днем, доба за добою. Але наші хлопці витримували шалений артобстріл, дуже швидко звикли до гуркоту пострілів, вчилися воювати, бити ворога.

– Було дуже страшно. Постійна небезпека. Довкола

аеропорту – стрілянина. Противник використовував міномети 120-го калібру, самохідні артилерійські установки, танки, лупив з “Градів”. Все це діяло на психіку. Але до війни швидко звикаєш. Затискаєш волю в кулаку. Знаходиш сили. Сам стріляєш. Хочеться жити, – говорить співрозмовник. – Це як у фільмах про війну, де на полі бою солдати буквально живуть між кулями. Будь-якої миті в тебе може влучити снайпер чи осколок від вибухлої поруч міни. Це все одно, що сидіти на діжці з порохом.

Упродовж листопада та грудня донецький аеропорт залишався найгарячішою точкою на мапі АТО. Бойовики поблизу розмістили свої “елітні” підрозділи, а одіозні ватажки щоразу обіцяли: вже завтра аеропорт буде їхнім. Втім українські підрозділи з цього стратегічного об’єкта перекривали терористам усі шляхи та підступи і не давали спокійно дихати.

– Зліва нам дошкуляв батальйон “Восток”, справа на шахті “Бутовка” – банда “Оплоту”, а зі сторони Спартак – терористи “Сомалі”. Їх підтримували найманці бойовика “Мотороли”, – згадує Чубінашвілі. – Не було жодного дня без обстрілів та боїв. У середньому на “Хургаду” “прилітало” 150 мін щодня. Були випадки, коли разом “лягало” і 300, і 400 снарядів. Мені легше згадати ті дні, коли встановлювалася довгоочікувана тиша. Хлопці навіть жартували, що свято настало. Це була велика рідкість. Безсонними ночами нам десятки разів доводилося збирати докупи нашу “Хургаду”, ліпити цеглину до цеглини. Терористи в світлу пору доби будівлю зносили повністю. А ми, на зло противнику, щоразу давали їй нове життя та вивішували український прапор.

Обстріли аеропорту і стратегічно важливих позицій починалися зі сходом сонця. Як правило, спочатку озивалися “калаші”, а потім – прилітав артилерійський

снаряд. Нашим хлопцям доводилося ховатися в укриття, відстрілюватися, вести спостереження та знову очікувати підступну атаку чи наступ оскаженілих бойовиків і найманців.

Під час одного з таких ворожих обстрілів уранці 28 листопада Михайло був поранений. Тієї миті він щодуху біг до окопу займати вогневу позицію. Раптом від різкого удару у бронезилет його відкинуло вбік. Прикривши голову, хотів позвати колег, але не зміг. Знепритомнів.

– Коли розплющив очі, то побачив блакитне небо. Тоді, після морозної ночі, світило яскраве сонце. Перше, що спало на думку: я в раю? Що відбулося? І тут побачив свого напарника “Чижика”, який тягнув мене в погріб. Зрозумів, що ще живий... Біль пронизував груди. Важко дихалося. Засунув руку під кевларовий “броник” – крові не намацав, – розказує авіатор. – Виявилось, що в мене влучила 7,62 міліметрова куля. Я подякував Господу, що залишився на білому світі. Життя врятував бронезилет, який зі мною з першого дня перебування на війні. Куля не пробила металевих пластин. Отримав забій внутрішніх органів. Якби раніше почув від когось, що в такій ситуації можна залишитися живим – не повірив би. Тепер знаю, чого тільки не трапляється в момент

небезпеки! Рани загоїлися. Я ще до кінця ротації воював і утримував свій пост, визначав вогневі точки противника, відстань до ворога, замовляв і коригував туди вогонь нашої “арти”.

За час перебування в зоні АТО Михайло Чубінашвілі брав участь у багатьох бойових зіткненнях із противником. Неодноразово хлопці з “Хургади” стримували ворога на відстані до трьохсот метрів від себе. Хто тільки проти них не воював – і місцеві сепаратисти з кримінальним минулим, і наркомани, і росіяни, навіть

буряти з кадиrowцями. Ці прихильники “руського миру”, як таргани, стабільно промацували оборону українського посту з різних боків. Одного разу в бою Михайло з хлопцями захопив у полон бойовика-азербайджанця, котрий служив в “Оплоті”.

– Того дня ворожа артилерія завдавала чергових ударів по аеропорту. Два ватні зухвальці майже впритул наблизилися до наших позицій. За їхніми вигуками в рацію “вправа, брат” і “вазьмі лівей” стало зрозуміло: в них спецзавдання – коригувати вогонь по терміналу. Я сказав хлопцям, що таких “гостей” не відпускають і беруть живцем, – згадує епізод операції український офіцер. – Спрацював наш стратегічний постовий замисел, а ще допомогли хлопці по сусідству. Довелося попідніти. Близько години ми вели “хитру” перестрілку з групою озброєної піхоти, котра прикривала наші дві майбутні жертви. Як тільки бойовики трохи видихнулися, артилеристи влучно вдарили вогнем між ворожими піхотинцями і двома коригувальниками. Ті спробували втікти. Утім витрачали сили марно. Навіть вороги зрозуміли,

що це пастка. І відкрили вогонь по них, щоб ми їх не взяли живими. Одного вбили. Інший не мав вибору: свої і його вб'ють. Гукнули найманцю, щоб повз до нас, тоді залишиться живим. Він так і зробив, просив помилування, говорив, що "свій хлопець". При собі мав посвідчення офіцера так званої "армії ДНР" та паспорт громадянина Азербайджану. Ми отримали важливу для себе інформацію, і передали його працівникам СБУ.

В надзвичайно складних побутових умовах, коли елементарні блага цивілізації – тепло, світло, гаряча вода – недоступні, хлопці не втрачали бойового духу. Вони впевнено тримали свою ділянку оборони на летовищі, демонстрували неабияку військову майстерність та солдатську мужність. А брехливе твердження кремлівських горлопанів Соловйова і Лаврова, буцімто армія трактористів воювала краще за українську, захисник аеропорту спростував як вигадані міфи. Він на власні очі бачив, як ворог підступно обстрілював околиці Донецька та мирні села, розташовані навколо.

– Ми воювали краще! Завдяки бойовому досвіду нашої армії терористи і кадрові російські військові зазнали великих втрат під Донецьком. Доказів достатньо. Візьму лишень артилеристів. Окупантам і найманцям гармаші влаштовували справжнє пекло. Ми воювали за свою землю, зайти – за гроші, горілку, наркотики. У таких вояк аж ніяк не могло бути ладу. Ватажки банд

своїх "рядових" взагалі за людей не вважали. Кидали на смерть за першої-ліпшої нагоди, аби "шпарину" кимось закрити. Після бою в переговорах між собою вели діалог. Один питає: "Скільки у тебе асталось живих організмів?" Інший кричав у відповідь: "Трі, тільки трі живи, мля..! Остальное м'ясо, груз. Укри – суки, харашо

були, як кістка в горлі. Терористи часто впадали в паніку, а їхнє життя було сповнене хаосу і безглуздя. Отже, ці два "герої" терористичної "ДНР" регулярно крили своїх підлеглих матюками і знущалися з них за допущені проколи. Одного разу кулеметник Чубінашвілі вирішив по-чоловічому поговорити з розлюченим "Гіві"

паработалі. Нужно їх в чем-то обвиніть. Влупім по городу. Срочно ганіте туда прессу...", – стискає пальці в кулак офіцер.

Михайло розповів, що для незаконних збройних формувань бойовика "Гіві" і його поплічника "Мотороли" позиції зведеного загону в донецькому аеропорту

та порадив йому поважати своїх.

– Ми постійно прослуховували розмови противника. По радії ловили їхні частоти. Белькотіння цього бойовика впізнавали відразу. Добре чую, як по-звірячому розбирається з черговим "новоросом". Натискаю кнопку й кажу в радію: "Гіві, що ж ти соромиш

своє ім'я. Воно ж грузинське. А я грузин, український воїн! Навіть мені, твоєму ворогу, соромно за тебе!" Видно, сильно я допік терористу. У відповідь від Гіві я почув лише брудне руське матюччя. Погрожував мене розстріляти, волав, що він руський і скоро буде кінець "укрвермахту". Так бойовик називав нас в аеропорту, – посміхається Михайло.

Офіцер погоджується, що кожен їхній бій – це безцінний досвід. Проте втрата в ньому бойового побратима для кожного воїна – це відкрита рана в пам'яті. На жаль, і зведений загін Михайла Чубінашвілі втратив одного захисника. Чоловік опускає очі, йому боляче про це говорити, бо спогади крають серце.

– То була наша перша і остання втрата під час ротації. Ваню в нас всі дуже любили й поважали, він загинув під час мінометного обстрілу. Офіцер. Молодий старлей з Мелітополя. Не зрадив Україну – вийшов з окупованого Криму. Дві міни розірвалися біля нього. На його честь той пост, де він командував, отримав назву "Грач". Його тіло ми передали рідним, – розчулено зітхає захисник донецького аеропорту.

Очевидно, що саме бездоганно виконані завдання на Донбасі і вплинули на подальшу долю Михайла Чубінашвілі. Коли повернувся додому, отримав високу державну нагороду – орден "За мужність" III ступеня. Та героєм він себе не вважає, бо впевнений: на такі нагороди заслуговують, безумовно, всі його побратими.

Неочікуваним для нього стало й отримання офіцерського звання – молодший лейтенант. До армії Михайло потрапив у 25-

не пустила. Тоді ми ще не були у шлюбі – просто зустрічалися. Але Люда дуже хвилювалася за мене, не погоджувалась, аби я ризикував власним життям. Проте я вже дорослий чоловік, і сам вирішував. Тепер ми – сім'я. Чекаємо донечку “.

Молилися за сина і батьки. Вони не з книжок знають, що таке війна. Батько Михайла – Давид Чубінашвілі – офіцер. За плечима

річному віці. Мав три вищі освіти. Він - учасник бойових дій. Командири оцінили його бойові заслуги та впевнилися: він упорається з будь-якою роботою.

– Офіцерські погони – це найбільша моя гордість. Нині команду взводом. І не підведу, – стверджує Михайло.

...Коли Чубінашвілі вирушав на східну війну, був неодружений. Він усміхається: "Якби мав дружину, вона б мене туди нізащо

6 років служби в Афганістані. Мама – також учасник тієї неоголошеної війни. Наній зустрілися, познайомилися, одружилися. Служили в Німеччині, а потім переїхали в Україну. До речі, батько Михайла також поїхав у зону АТО в складі підрозділу Національної гвардії України.

... Ті морозні дні під донецьким аеропортом об'єднали Михайла і його товаришів. Війна змінила їхні долі, змінила їх, зробила по-справжньому сильними. Тепер в ті часи він повертається у снах, коли серцем і душею – там, на "Хургаді", поруч з "Чижиком", "Французом", "Дідом", багатьма мужніми й незабутніми побратимами – людьми, яким судилося бути героями.

Олег СУШИНСЬКИЙ

БАТАРЕЯ

МУРАЯ

На початку літа 2014 року конфронтація на Сході України з кожним днем загострювалася, поступово переростаючи у збройний конфлікт. Саме тоді артилерійський підрозділ капітана Володимира Мурая закінчив доукомплектування та отримав наказ забезпечити прикриття українського кордону в складі ротної тактичної групи. Переправившись через дамбу, що з'єднувала береги річки Міус, передові загони просунулися вздовж кордону до визначених

цілей. Батареї капітана Мурая належало закріпитись на висоті «185».

Упродовж двох тижнів вони щодня прикривали колони Збройних Сил України, які рухались у напрямку Луганська. За цей час розвідка налагодила контакти з місцевим населенням – жителями невеличкого селища Дмитрівка. Саме від них отримували цінну оперативну інформацію про прибуття сюди сепаратистів через населений пункт Сніжне. Бойовики облаштовували

фортифікаційні споруди та маскували військову техніку.

Утім не всі місцеві селяни прихильно ставилися до захисників України. Дехто працював на ворога. Тож одного дня десантники спланували операцію зі знешкодження сепаратиста-інформатора. Оперативна група на трьох БТРах вирушила до місця ймовірного перебування шпигуна. Бойовики помітили рух наших машин і терміново розпочали перегруповання.

– Швидше за все вони

Вночі авангард десантників потайки підійшов до висоти. Для бойовиків це стало цілковитою несподіванкою, адже вони саме облаштовували свої позиції. Помітивши наші

БТри, запанікували і так тікали, що навіть залишили свої речі та боєприпаси. Тож на світанку нашим відкрилась цікава картина: навколо були розкидані продовольчі пайки російського виробництва, а в секретах для снайперів та місцях, обладнаних для обслуг мінометів, лежали міни та набої

вирішили, що ми маємо намір просунутися вперед, – розповідає Володимир. – Тому почали поспіхом міняти позиції.

Утім полювання на шпигуна довелося призупинити, бо місцевість, позначена на картах, не відповідала дійсності. Тому наші бійці вирішили повернутися для уточнення обстановки. Аж раптом неподалік газорозподільної станції, розташованої поруч з висотою “185”, пролунали перші вибухи. Ворожі снаряди лягали точно по позиціях десантників. Відстань між розривами становила 2-3 метри, тож сумнівів не було: по наших “працювали” кадрові російські військові. Командир артилерійської батареї 79-ї окремої аеромобільної бригади капітан Володимир Мурай за лічені секунди встиг зафіксувати місце, з якого противник вів вогонь, та щодуху побіг до укриття...

– Ворог “промацував” нас досить прицільно, – продовжує Мурай. – Звісно, йому допомагав корегувальник. На щастя, біля переднього краю наших позицій перебував інженерний екскаватор, який і прийняв удар ворожих снарядів на себе.

П’ятнадцять хвилин. Саме стільки часу знадобилося ворожим артилеристам для перезарядження своїх гармат. Частина з них стояли в лісосмузі, а решта – маневрували, змінюючи позиції. Але підлеглим капітана Мурая знадобилося значно менше часу, аби вирахувати координати ворожих цілей та відкрити вогонь у відповідь. Загалом артилерійська дуель тривала півтори години.

– Після бою розвідка повідомила, що моя батарея знищила дві мінометні точки та одну гармату – Д-30, – пригадує Володимир Мурай. – З російського боку вели вогонь 4 самохідні артилерійські установки. Вирви від розривів

засвідчили, що по нас працювали 122-міліметрові “Гвоздики”.

Після бою десантники отримали чергову інформацію від місцевих мешканців про те, що бойовики виселяють їх із Дмитрівки та готують масований удар по наших позиціях. Через це командування ухвалило рішення відійти на схили в пшеничне поле. Саме там російським найманцям було складно виявити українських захисників.

За деякий час десантники помітили колону ворожих

вантажівок, яка рухалася з населеного пункту Сніжне в бік Дмитрівки. “Урали” та ЗІЛи тягнули на причепах гармати. Капітан Володимир Мурай отримав команду знищити конвой. Прицільним залпом артилеристи вивели з ладу декілька машин. Решта негайно дали задній хід.

– Всю ніч ми очікували удару у відповідь, – продовжує Володимир. – З першими променями сонця повернулись до своїх гармат і раптом побачили чергову колону сепаратистів, яка

рухалася тим же маршрутом! Тільки кількість автомобілів була значно більшою. Нахабні й самовпевнені “пацюки” самі лізли в пастку. Ми навіть координати суттєво не міняли, лише зробили поправку на погоду.

Щойно конвой опинився в зоні ураження, підлеглі Мурая відкрили прицільний вогонь. Вантажівки запалали. В небо піднялися клуби диму. Вцілілі бойовики накивали п’ятами. Незабаром з’явилася ще одна ворожа колона. Цей конвой уже був під прицілом українських артилеристів.

У ті спекотні дні десантники записали на свій рахунок півтора десятка знищених машин ворога. Ще кілька тижнів противник не наважувався відкрити вогонь по висотах, контрольованих «крилатими піхотинцями».

За особисту мужність і героїзм, проявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі, високопрофесійне виконання службового обов’язку капітан Володимир Мурай нагороджений орденами Богдана Хмельницького III та II ступенів.

Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО

Найважче тим, хто не дочекався ...

Спілкуючись із матерями загиблих у зоні АТО воїнів, розумієш, що героями не лише стають, героями народжуються! Їхні сини не обирали легких шляхів, не знали страху, завжди допомагали іншим. Коли розпочалися бойові дії на Сході України, вони добровольцями пішли на фронт – захищати рідну землю від ворога. Такими їх виховали батьки, такими запам'ятала Україна. Їхні мами намагаються стримувати сльози, коли серце розривається від болю

Багато хлопців пішли... і не повернулися... Та коли йшли, вірили, що їхній вибір правильний. Хтось із юнацьким запалом сприйняв, що потрібен державі, а хтось глибоко був переконаний, що відсиджуватися вдома, коли Донбас охопило полум'я сепаратизму, – злочин проти самого себе. Дмитру Ільницькому та Івану Лесникову не було ще 25-ти, коли вони прийшли записатися до лав захисників Вітчизни. В кожного із хлопців були життєві плани, були захоплення та мрії. Події,

що сколихнули Україну, об'єднали їхні долі. Вони разом вирушили на Донбас та залишили світлий спомин про себе в душах співвітчизників. Вони – герої, тому що не побоялися, тому що власними вчинками зміцнювали дух побратимів, тому що беззаперечно вірили, що інакше не можна.

Їх було неможливо зупинити, так однаково характеризують своїх синів говорять Людмила Лесникова та Лілія Ільницька. Дивно те, що і Іван, і Дмитро виховувалися в сім'ях, де батьки були цивільними і не бачили майбутнього своїх дітей в армії. Попри це хлопців цікавила історія, військова справа, вони прагнули випробувати себе на міць та стійкість. Напевно, ті цінності, які закладаються в людині ще змалечку, нашаровуються як снігова куля та формують особистість. І Людмилі, і Лілії вдалася найважча справа жінки – виховати достойних дітей, Людей з великої літери.

Я – мати десантника

і цим пишаюся

Людмила Лесникова навіть вдома не знімає смугастого десантного тільника.

– Це мені Ваніні побратими із Житомира привезли. Один вже зносила, бо в ньому ходжу всюди: на роботу, по гриби, на риболовлю.

Таким чином вона ніби підтримує свого сина і намагається жити так, як би схвалив він. «Адже Ваня поклав своє життя заради життів близьких йому людей, заради своєї країни, і тому я, – говорить мама десантника, – не маю морального права знехтувати його бажаннями.

Вона і тепер відчуває його незриму підтримку та ніколи не плаче на людях. Навіть проводжаючи сина в останню путь, всім наказала не плакати, бо її сина повинні провести достойно. Так і було. Майже всі жителі Славутича прийшли попрощатися із героєм. Місто охопила суцільна жалоба, серце кожного переповнював

смуток, важкий тягар втрати. Але ніхто не посмів порушити бажання цієї сильної жінки.

– Хлопці Ваніні приїздять, я при них тримаюсь. Я кажу, що я мати десантника, я повинна пишатися, а не плакати. Через це мене прозвали «залізна леді», хоча всередині все покалічене, все порване. А я їх обіймаю і люблю. Вони мені стали рідними. Нині шукають можливість, щоб я могла здійснити стрибок з парашутом на свій ювілей – 50 років. Цей стрибок я присвячу Вані.

На моє запитання, чи не боїться, Людмила з упевненістю відповіла:

– Ні. Там, у небі, я буду ближче до нього. Він мене побачить, а я його відчую.

Щоб вона не робила, всюди син наче поряд з нею. Інколи подумки питає в нього поради, інколи каже: «Бачиш, що я зробила?», а інколи гляне на портрет сина і відчуває, що він десь поруч.

Дивно, але ще в дитинстві Іван Лесников казав: «Я буду солдатом». Його підтримував батько. Він завжди повторював сину, що чоловік лише той, хто служив в армії. Тому Івану й на думку не спадало, що можна «відкосити» від строкової служби. Дуже хотів потрапити у ВДВ.

– Він, туди рвався, він сам пішов. Щоб колись жалівся на щось, такого не було ніколи, – каже Людмила, – після строкової хотів потрапити в миротворчу місію у Косово. Не судилося. А

На фото Іван Лесников з матір'ю Людмилою

про те, що він зібрався їхати на Донбас, дізналася від колег по роботі.

Коли оголосили першу хвилю мобілізації, в Івана Лесникова була переламана рука. Звичайно, за таких обставин повістку не отримав. Цей факт обурило хлопця. Як таке може бути, що через хвору руку його не беруть? Остаточно вирішив йти добровільно, дізнавшись про загибель під Іловайском друга дитинства Сергія Волнухіна. Під час похорону товариша, Вані зателефонувала мама і запитала: «Як ти?» Те, що син відповів, і досі бентежить материнське серце: «Мамо, не переживай, ми скоро всі там будемо». Напевне, щось відчував. Може, саме тому намагався встигнути все і не давав собі попуску.

Труднощів не боявся

Руку Іван Лесников травмував випадково: взимку не встояв на ногах. Звичайно, ніхто навіть і слухати не хотів про те, що його треба записати до лав Збройних Сил України. Хлопець самотужки зняв гіпс та пішов до військового комісаріату шукати правди: чому його не призивають? Він переконав і себе, і комісара, що все гаразд. Тоді Івана відправили служити в 72-гу окрему механізовану бригаду, що у Білій Церкві. Навантаження на мобілізованих було на всі 100 відсотків: тренування на полігоні, стрільби з усіх наявних видів зброї. За тиждень травма дала про себе знати. Запальному хлопцю довелося зменшити свою активність, адже попереду була термінова операція.

Наступного ранку йому належало виїхати в Славутич до лікарні. Прокинувшись, він побачив що всі бійці екіпіровані, зі зброєю і почув, що вони отримали наказ вибути у визначений пункт. На прощання сказали Івану: – Шкода, що не їдеш з нами.

Вони телефонували товаришу майже щодня. А взводний запевнив, що коли рука заживе,

Дивно, але ще в дитинстві Іван Лесников казав: «Я буду солдатом». Його підтримував батько. Він завжди повторював сину, що чоловік лише той, хто служив в армії

відразу ж забере його до себе. Чи за велінням долі, чи за покликом серця Івана завжди приваблювала служба у ВДВ. Тож вилікувавшись, він знову прагнув на передову. У соцмережах писав: «Я після операції вдома, завтра йду на медкомісію, хочу до хлопців».

Наприкінці серпня 2014 року він повернувся до строю на Житомирському полігоні. А далі – відправка в Донецьку область. Телефонуючи родичам і близьким, завжди запевняв, що повернеться.

У грудні того ж року їхній підрозділ перекинули в с. Піски поблизу донецького аеропорту. Два дні бійці сиділи в модерновому палаці, який місцеві назвали «Дім сонця». На третій їх накрили мінометним вогнем. Діставши тяжкі поранення та перенісши 11 операцій, Іван Лесников майже тиждень боровся за життя. Коли прийшов до тями, відразу ж запитав про командира: – Де взводний Діма Ільницький?

Мама, яка не відходила від сина, не змогла сказати правду. Адже Діму було вже не повернути.

Події, що сколихнули Україну,
об'єднали долі хлопців.

Вони разом вирушили на
Донбас та залишили світлий
спомин про себе в душах
співвітчизників. Вони – герої,
тому що не побоялися, тому
що власними вчинками
зміцнювали дух побратимів,
тому що беззаперечно вірили,
що інакше не можна

Підтримувала сина в усьому

На запитання, чи змогла б вона вмовити Діму не піти на військову службу, спочатку Лілія Ільницька сказала: «Напевне так». Та за півхвилини додала: Та він би все одно пішов. Він же впертий дуже. Я йому казала: «Давай трішки почекаємо, подивимося на перебіг подій».

Та стати офіцером Дмитро Ільницького мріяв з дитинства. І те, що під час навчання в цивільному виші йому випала нагода закінчити військову кафедру й отримати звання молодшого лейтенанта за пасу відіграло визначальну роль – він, попри стан здоров'я, вирішив приєднатися до тих, хто відбував на Донбас боронити Батьківщину.

Діма зростав, огорнений батьківською любов'ю та опікою. Він ніколи не був нічим обділений, проте батькам вдалося виростити сина справжнім патріотом. Лілія пишалася цим, та погані передчуття не полишали жінку. Щодня вона молилася за нього, замовляла церковну службу «За здоров'я». А того страшного дня не відчула нічого, що віщувало б біду. Лише дуже сильно боліла голова. Лягла вдень поспати, аж раптом дзвінок у двері. На порозі був посильний із військкомату. Перша думка, яка промайнула в голові матері: а чому він до нас прийшов, Діма ще ж до донецького аеропорту не доїхав? Не вірила у цю страшну звістку і сподівалася, що привезуть труну, а там буде хтось інший.

На фото
Дмитро Ільницький
з мамою Лілією

Єдина листівка, яка залишилась від сина пані Лілії і яку вона берегтиме все життя. Там на першій сторінці написано: «Матусю, діти прикрашають життя», а на звороті продовження: «Як уміють. Я тебе дуже люблю»

Не вірилося і тому, що посильний прийшов у день народження її Дмитрика, так Лілія лагідно завжди називала сина. Ще зранку вона вітала його з днем народження і бажала всього, що може бажати мати синові-захисникові. А на вечір життя втратило всі барви. Невже вона більше не почує знайомого голосу, не відчує підтримки, не побачить його усміненого, лагідного обличчя? За те, що Діма завжди усміхався, його всі називали сонечком, сонячною людиною. І ця усмішка вабила до нього, мов магніт, людей. Гортаючи його сторінку в соціальній мережі, мама читала тисячі поздоровлень звідусіль. Вона і гадки не мала, що її сина знають стільки людей. Та привітання си-

палися в першій половині дня. Далі пішли слова скорботи через загибель Дмитра Ільницького.

Звичайно, мати з батьком читали їх пізніше, коли почали приходити до себе. А на сторінці «Вконтакті» вони побачили, наскільки сильно їхній син захоплювався знаменитим Леонідом Філатовим.

– Я навіть ніколи не думала, що йому це цікаво. Що в мене дитина настільки глибока. У Діми статус там: «В житті все временно. Если в жизни все хорошо – наслаждайся, а если плохо – тоже не кисни. Это не навсегда».

Ці слова батьки записали на пам'ятнику Дмитру.

– Він навіть звідти усміхається, – каже Лілія.

Настільки він був теплою та щирою людиною, що інакше його ніхто і не уявляє. Він завжди випромінював позитив. А одного разу мамі на день народження подарував м'яку іграшку та листівку.

– Це єдина листівка, яка в мене є, я берегиму її все життя. Там на першій сторінці написано: «Матусю, діти прикрашають життя», потім розгортаєш, а на звороті продовження: «Як уміють. Я тебе дуже люблю».

Вдвічі молодший за своїх підлеглих

Як тільки Дмитра призвали до армії, першим, що хлопець купив, був тактичний рюкзак. І який би він переповнений не був, завжди клав у нього Статут. Коли була нагода – діставав і читав, адже за доволі короткий термін треба було багато згадати.

Дмитра взагалі не хотіли брати у військо. Але він наполегливо оббивав пороги командирських кабінетів і наполягав на своєму. Мріяв потрапити на службу до 95-ї окремої аеромобільної бригади. І не дивно, адже вікна їхньої квартири виходили просто на плац частини. Ще змалечку хлопець спостерігав за життям людей у військовій формі та вірив, що колись і сам приєднається до цих мужніх та сміливих чоловіків. Так і сталося. В бригаді почали формувати 90-й батальйон, потрібні були талановиті офіцери. Чогочого, а здібностей Дмитру було не позичати. Він самотужки опанував нюанси армійської служби, а на полігонах показував неабиякі результати. Ще навчаючись у цивільному виші, перед присягою проходив тренування на полігоні. Тоді він показав найкращі результати в групі. Дуже хотів бути офіцером. Але там отримав лише звання молодшого лейтенанта запасу. Коли ж 25 травня 2014 року став лейтенантом, радощам не було меж. Він дуже цим пишався. Тож на пам'ятнику написали «лейтенант Дмитро Ільницький», адже для нього це було дуже важливо.

Спочатку Дмитра не сприймали старші товариші по службі. Сумнівалися у підготовці. Та коли доходило до діла, їхній взводний розгортав карту місцевості, вислуховував пропозиції щодо дій, а потім впевнено давав вказівки.

Де кілька разів і бійці пересвідчилися в бойовій мудрості молодого офіцера. Про те, як було там нелегко, лейтенант Ільницький ніколи нікому не розповідав. Тільки одного разу прохопився під час розмови з мамою:

– Були на завданні. Повернулися і тільки на третій день почали відходити від того, що робили.

І Дмитру не так важливо було те, якої складності завдання, головне – щоб підлегли вціліли. Він знав, що з Пісків його підрозділ мав зайти в донецький аеропорт. Він цього не боявся. А, можливо, він доводив собі і старшим офіцерам, які до останнього не хотіли відпускати молодого командира на Донбас, що на нього можна поклатися і доручити будь-яке завдання. Він його не провалить.

Іван Лесников та Дмитро Ільницький виконали б поставлене завдання, якби не мінометний обстріл противника. Вціліли всі, окрім них двох. І коли кремезні

чоловіки, які багато чого досягли в житті, зрозуміли, що трапилася трагедія, вперше розгубилися. Як їм бути без командира, що робити?

Разом і назавжди залишилися героями

І хоча ні Івану Лесникову, ні Дмитру Ільницькому не судилося обороняти Донецький аеропорт, побратими не відхрещуються від них і між собою називають «кіборгами».

Дім сонця огорнув молодих героїв, які завжди випромінювали тепло та позитивні емоції. Вони жили не заради себе і надзвичайно цінували такі прості на перший погляд, поняття, як армійська дружба, плече товариша, гордість за те, що ти воїн.

Щоб молодь пам'ятала та знала їх в обличчя, щоб зростала на життєвих прикладах героїв, на стінах їхніх шкіл встановлено меморіальні дошки. А вдома батьки Івана та Дмитра зробили невеличкі куточки пам'яті, де зібрали найцінніші речі, які ті змогли нажити за свої молоді літа: синій берет десантника і стяг ВДВ із підписами друзів...

Галина ЖОЛТІКОВА

Це сталося в селі Федорівка. Українцям потрібно було виставити свій блокпост на дорозі між населеними пунктами Петровське і Перевальськ, щоб перерізати бойовикам транспортну артерію. Зайшли вглиб території ворога, з чотирьох боків виставили «секрети». «Гості» не забарилися: невдовзі на дорозі з'явився автобус з людьми, за ним – тентований КАМАЗ. На посту цю міні-колонну зупинили. З автобуса вийшов офіцер у чорній формі з... російським триколором на рукаві. Він навіть не припускав думки, що тут, білої днини, можуть з'явитися українські бійці. Ця легковажність дорого коштувала російському «туристу» – він миттєво був зрізаний автоматною чергою. Всі, хто був у автобусі, так у ньому і залишилися. Лейтенант Шуба з кількома хлопцями примчав на допомогу підлеглим на БТРі. Тому бойовикам, що перебували в кузові КАМАЗу, вибратися з нього живими теж не судилося. Лише двоє з них, немов щури, вискочили із кабіни і відповзли в рівчак. За секунду ворожі машини спалахнули. Та почав працювати російський снайпер, тож «шубівцям» довелося відступити. Згодом вони знайшли в «зеленці» кількасот метрів від блокпоста закривавлені бинти, шприци, камуфляж

ХАРКІВСЬКИЙ ДОБРОВОЛЕЦЬ З «КИЇВСЬКОЇ РУСИ»

32-річний Андрій Шуба на фронт пішов добровольцем, хоча до того був кадровим військовим і відслужив в армії чотирнадцять років. 25 березня 2014 року він звільнився (його бригаду скоротили), а вже 11 травня був у «Десні». За цей короткий термін «цивільного» життя чоловік зрозумів, що в Харкові його чекають хіба що на посаді охоронця або швейцара в якомусь модному ресторані. Тому, коли почалися військові дії на Донбасі, Андрій записався до війська добровольцем. На той час харківський батальйон тероборони був уже сформований, а 11-й «Київська Русь» тільки почали набирати. І Шуба потрапив у нього. Саме там він набув бойовий досвід.

БЕЗСМЕРТНІ «УКРИ» ЛЕЙТЕНАНТА ШУБИ

Сьогодні Андрія Шубу відносять до бійців, які буквально творили чудеса на війні. Проте він себе суперменом не вважає.

Каже, що на передовій було страшно. Навіть коли його взвод у перші дні стояв у вже спокійному Слов'янську. Тоді боявся,

що по його БТРу поцілять з гранатомета. Він не був захищений протикумулятивним екраном, тож одне влучання снаряда могло перетворити бойову машину на братську могилу. А ще, за словами взводного, було моторошно, коли позицію накривають з «Градів». Звук мінометної міни, що летить, чутно, тому є час, щоб сховатися. А ось коли летить снаряд з «Града», то звуку не видає.

Взвод лейтенанта Шуби на шахті «Бутовка»

26 серпня 2014 року в бою за визволення населеного пункту Федорівка (район Дебальцевого), перебуваючи на передових рубежах бойових дій 11-го батальйону, лейтенант Шуба організував атаку таким чином, що його бійці увійшли до села практично «на плечах» противника, який відступав. У ході бою вони знищили десятки сепаратистів і велику кількість озброєння та бойової техніки. Потім було Нікішине.

– З 2-го по 25 вересня 2014 року ми тримали оборону на правому фланзі батальйону – на північній околиці цього населеного пункту, – згадує Шуба. – Нас було близько сорока. Коли ставили блокпост, там ще було зовсім спокійно. До нас нерідко підходили місцеві жителі. В основному просили: «Якщо ви вже прийшли, не йдіть, не залишайте нас». Попри оголошене перемир'я, по нас з

чого тільки не гатили: з мінометів, гранатометів, «Градів»... Якимось чином по радіо передали: «Домовилися, що ніхто не буде стріляти. Найжорсткіша домовленість! Обіцяли виконати». Знаєте, за який час з того боку відкрили вогонь по нашій позиції? Через чотири хвилини!

«Шубівці» розуміли, що прорив противника на цьому напрямку відкриває йому прямий шлях на Дебальцеве та ставить під безпосередню загрозу основні сили батальйону. Тому трималися за кожний сантиметр землі. А ворог наступав, чисельністю перевищуючи сили взводу в багато разів, бої тривали по декілька годин щодня. Були знищені десятки терористів, частина з яких – безпосередньо перед окопами взводу. Сепаратисти та російські військові взвод лейтенанта Шуби прозвали «БЕЗСМЕРТНИМИ

Лейтенант Шуба. Зона АТО.

Щасливе подружжя

УКРАМИ». Командир безсмертного взводу, проявивши притаманна йому витримку та холонокровність, вміння приймати правильні рішення в умовах бою, показав приклад героїзму та зберіг життя своїх підлеглих. Під керівництвом і за особистою участю лейтенанта Шуби був захоплений полонений з дуже важливими документами, що високо оцінило керівництво АТО.

НАРОДНИЙ ГЕРОЙ УКРАЇНИ

– На шахті «Бутовка» ми жодного дня не почувалися в безпеці, – розповідає сержант Олександр Кочура про події лютого-травня 2015 року, коли взвод Андрія

Шуби утримував там опорний пункт. – По нас гамселили з усіх видів озброєння. Міномети не йшли ні в яке порівняння із танками і «САУшками», які досить регулярно гатили в наш бік із житлових кварталів Донецька та місцевого летовища. Ми ж мали на озброєнні лише стрілецьку зброю. Проте завдяки чітко поставленим комвзводу завданням не тільки втримали свій опорний пункт, а й спромоглися відбити кілька серйозних атак російських найманців, коли сепаратисти практично впритул підходили до

– говорить Андрій Федорко. – З цілодобовими «очима» нам допомогли волонтери – передали на опорний пункт сучасний тепловізор, камеру спостереження і квадрокоптер. Вдень ми спостерігали за російськими найманцями за допомогою камери, яку закріпили на височині однієї із металевих труб шахти, а також квадрокоптера, який запускали в тил ворога. Тож мали повну інформацію про «сепарів», які стояли буквально за кількасот метрів від наших позицій. Вночі за допомогою тепловізора пильно відслідковували дії ДРГ, які неодноразово намагалися впритул наблизитися до наших окопів чи встановити біля них міни.

Сержант Кочура розповідає, що одного разу російські найманці опинилися практично за кілька метрів від наших позицій. Саме тоді він зрозумів, що таке справжнє бойове братерство. Всі тридцять бійців діяли немов єдиний організм. Захищали не тільки свої сектори обстрілу, а й стежили за флангами, щоб не оголити жодного метра території, яку обороняли. В тому бою російські найманці втратили не одного бійця. Олександр теж не схибив. Тіла загиблих забрали лише за кілька діб, коли українці дали ворогу таку можливість. Відтоді запал противника серйозно вщух.

Нікішине, Чорнухине, Дебальцеве, шахта «Бутовка» біля Донецька... Всі ці гарячі точки АТО пройшов командир взводу 11-го батальйону територіальної оборони «Київська Русь» Андрій Шуба. Держава високо оцінила героїзм офіцера – Указом Президента України Петра Порошенка

безстрашного українця нагородили орденом Богдана Хмельницького III ступеня. А в лютому 2016 року легендарний комвзводу в Полтаві отримав ще одну нагороду – орден «Народний Герой

Місто Полтава. Церемонія нагородження орденом «Народний Герой України»

України». Разом із Андрієм у залі були його мама Світлана Шуба та дружина Анастасія Довбиш.

– Мій синочок, щоб у мене трошечки менше було сивини, говорив, навіть коли я чула постріли у трубку: «У нас все добре!», – ділилася спогадами мама Андрія. – Я щаслива, що народився мого сина героєм. І що про його «безсмертний взвод», де не було жодного загиблого бійця, пам'ятають.

Тарас ГУНЧЕНКО

Фото Олександра КОЧУРИ

Під час реабілітації за програмою «Друг героя». Чотирилапі допомагають ветеранам АТО вийти із стресової ситуації

наших позицій.

– Командир розумів, що без живої «картинки» позицій ворога нам довго не протриматися,

ВЧИТЕЛЬ

...Здавалося, настає кінець світу: на термінал десятками летіли снаряди з «Градів», від вибухів яких закладало вуха.

А за ними – лише за 20-30 метрів – вибухали міни. Тільки-но настало хвилинне затишшя, як Сергій почув: – Командире! Ти де?

По голосу впізнав сержанта Андрія Гаврилюка – кращого гранатометника підрозділу.

– На місці, – відповів той. – Тримайтеся, бо зараз «сепари» посунуть.

Утім командир взводу міг цього й не говорити: хлопці знали, що за потужними обстрілами полізуть, як саранча, бойовики. Тож зустріли їх щільним вогнем. Після кількогодинної сутички ті відступили...

Це один із епізодів фронтового життя командира взводу 90-го аеромобільного батальйону лейтенанта Сергія Гуссіді

Після закінчення Миколаївського педуніверситету імені Сухомлинського, Сергій отримав диплом викладача шкільного предмета «Захист Вітчизни». А ще – звання молодшого лейтенанта запасу, оскільки відвідував заняття на військовій кафедрі.

– Навіщо тобі зірочки, друже? – напівжартома запитували однокурсники. – Ти що, воювати збираєшся?

– Воювати не збираюсь, але як чоловік повинен хоч трохи володіти зброєю, – відповідав хлопець. – Може, ці знання ще й знадобляться...

Як у воду дивився: у серпні 2014 року його мобілізували до Збройних Сил України. Знайомі кажуть, що він міг і не піти до війська: були на те серйозні причини. Та Гуссіді не з тих, хто ховається за спину інших.

– Треба – то, треба, – розмірковував він, йдучи до військкомату.

Восени 2014-го його призначили командиром гранатометного взводу, що входив до складу роти вогневої підтримки 90-го окремого аеромобільного батальйону. Дислокувався підрозділ у селищі Старокостянтинівка неподалік Донецька.

– Ми часто потрапляли під ворожі обстріли, – розповідає Сергій. – Та найбільше, звісно, дошкуляли «Гради». Мені, вважаю, дуже пощастило з бійцями. Всі вони були такими ж мобілізованими, але більшість служили строкову. Ну а про бойовий досвід говорити не доводиться, бо воювати вчилися на ходу. І вчилися непогано. Принаймні ворог це відчував на власній шкірі, особливо під час оборони донецького аеропорту.

На цьому об'єкті Сергій та його побратими мужньо відбивали не лише атаки бойовиків з місцевих покидьків, а й російських десантників. Він каже, що з перехоплених телефонних розмов було зрозуміло: окрім «вчорашніх трактористів і комбайнерів», як назвав терористів їхній духовний батько Путін, там були і десантники

«На таких, як ти, Сергію, повинна рівнятися вся українська молодь», – сказала народна артистка України Ада Роговцева, вручаючи йому в Центральному будинку офіцерів почесний знак «За оборону Донецького аеропорту»

Псковської дивізії. Після того, як аеропорт був підірваний, особовий склад гранатометного взводу виконував інші, не менш відповідальні, завдання. Зокрема тримав оборону в районі населених пунктів Спартак, Опитне, Піски.

Під час вшанування захисників донецького аеропорту, яке відбулось у січні цього року в Центральному будинку офіцерів, до Сергія Гуссіді, трохи кульгаючи, підійшов кремезний чоловік. Ледь стримуючи скупу чоловічу сльозу, він міцно обійняв Сергія і тихо промовив:

– Дякую, друже! Ти для мене немов рідний брат...

З'ясувалося, Сергій врятував йому життя, витягнувши пораненого з-під носа бойовиків...

У вересні 2015 року лейтенант Гуссіді демобілізувався. І відразу повернувся до рідної миколаївської школи №6, де на нього зачекалися учні-старшокласники.

Сергія з нетерпінням чекали вдома рідні і близькі – син Давид, дружина Світлана та батьки – Микола Георгійович і Тетяна Олександрівна.

– Скільки б мені не відміряла років доля, я завжди пам'ятатиму своїх хлопців із взводу, – говорить Сергій Гуссіді, – Всі вони були надзвичайно хоробрими, відпо-

відальними людьми, готовими триматися до останнього набою. І трималися. Наприклад, Андрій Гаврилюк загинув вже під залізобетонними завалами терміналу, відбиваючи чергову атаку бойовиків. Ще напередодні цієї неоголошеної війни я не вірив, що серед нас є такі люди. Тепер точно знаю: Україну є кому захистити. І якщо виникне така потреба, я готовий все кинути і знову їхати на Донбас.

Там, у терміналі донецького аеропорту, офіцер вирішив: на уроках «Захисту Вітчизни» викладатиме так, щоб підопічні зрозуміли, що вони здобувають знання, від яких може залежати їхнє життя.

– На таких, як ти, Сергію, повинна рівнятися вся українська молодь, – сказала народна артистка України Ада Роговцева, вручаючи йому в Центральному будинку офіцерів почесний знак «За оборону Донецького аеропорту». – Ти зі своїми бойовими побратимами протягли свій країні, народу руку допомоги у драматичні дні. Честь і слава вам, хлопці!

Додати до сказаного Адою Миколаївною нічого...

Сергій ВАСИЛЬЧУК

«НА ВІЙНІ НЕМАЄ ЧУЖИХ СИНІВ...»

Ще кілька років тому гасло «Народ і армія – єдині!» в декого викликало іронічну посмішку, мовляв, яка там єдність. Та навесні 2014-го, коли російсько-терористична орда пішла на Україну війною, навіть завзяті скептики змінили свої погляди. Адже сотні тисяч, мільйони українців почали допомагати нашому обкраденому війську зіп'ятися на ноги. До цієї благородної справи долучилися тисячі громадян, які хочуть бачити Збройні Сили боєздатними

Наприклад, жителі Вільшанського району, що на Кіровоградщині, ще влітку 2014 року придбали для свого земляка Ігоря Задонного бронезилет і захисний шолом. В одному з важких боїв саме ці обладунки врятували йому життя.

Звільнившись з війська, Ігор передав своє спорядження іншому вояку. Загалом вільшанці забезпечили бронезилетами понад 50 відсотків земляків, призваних під час першої хвили мобілізації. А ще – камуфляжним одягом, взуттям, білизною, дощовиками, гумовими чобітьми, спальниками, карематами, раціями, теплими шкарпетками.... Також передали воїнам бензопили та

електрогенератори, необхідні для спорудження бліндажів.

– До збору коштів тоді долучилося все населення, – говорить місцева активістка Галина Шалапко. – Сьогодні в армії ситуація значно краще, але ми продовжуємо надавати їй посильну допомогу. Тому і збираємо пожертви на ринках району, в селах влаштовуємо благодійні ярмарки, на яких люди охоче купують твори мистецтва, дитячі поробки, смаколики, книги. Адже знають,

що виторгнуті кошти підуть на підтримку бійців.

Завдяки соціальним мережам до участі в акції активно приєднуються і вихідці із району, які мешкають за межами Вільшанщини, а то й за кордоном. Скажімо, родина Гайденків із села Владиславка виготовила і передала на фронт сотні пакетів із сухим борщем. Жінки Березової Балки відправили на солдатські кухні більше тонни квашеної капусти. Смачну

Бійцям від жителів Миколаївщини

домашню випічку – пироги, печиво, рулети, вареники з різноманітною начинкою на неспокійний Схід періодично передають з мальовничої Вільшанки, зігріваючи наших захисників теплом рідних домівок. Зимові пори у бліндажах хлопці сушать одяг, готують їжу з допомогою «буржуйок», які місцеві умільці виготовили з газових балонів. Десятки тонн городини, домашніх консерв, копченостей, борошна, круп, олії зібрано громадами та відправлено за місцем призначення.

У межах акції «Подаруй солдату свято!» волонтери надіслали «Новою поштою» 53 різдвяні посилки, ще 25 посилок передали трудові колективи, окремі

Буремний Схід згуртував сильних та небайдужих людей

Збір коштів для бійців АТО

громадяни. Зокрема, приватні підприємці Марина Коханюк, Олена Савченко, Любов Таран, Галина Антонова, Галина Лепешонкова, Олександра Крисюк, Яків Шевчук, Валерій Лисонь, сім'я Даценків із Чистопілля.

Серед тих, хто допомагає Українському війську, люди різних соціальних прошарків, професій. Наприклад, директор видавництва і головний редактор тижневика «Кременчуцький телеграф». Окрім справ, пов'язаних з виданих газети і функціонуванням підприємства, займається

Чим можуть,
допомагають
вільшани: теплі
шкарпетки від
жителів

антитерористичної операції, теж не бракує небайдужих громадян, серед яких чимало літніх людей. Попри поважний вік, мізерні пенсії, яких навіть на ліки не вистачає, старенькі хочуть допомогти солдатам скоріше стати на ноги.

– Так сталося, що з моєї великої родини ніхто не воює на Сході, – говорить Ганна Остапко – жителька Вінниччини. – Довідавшись з обласної газети, що тут лікуються поранені, ми разом із сусідками напекли пирогів, наварили вареників, і я все це повезла хлопчикам. Для нас вони, як різні, бо ж на війні немає чужих синів.

Видавець газети
«Телеграф»
Сергій Кулясов
перетворив офіс
на збірний пункт
допомоги

Учасник Другої світової війни Іван Ілько віддав на АТО свого старенького «Форда»

А полковник у відставці Ана-толій Савка того дня завітав до центру з 2 тисячами гривень. Він приніс їх пораненому солдату, в якого немає ні рідних, ні близьких. А ось професор Вінницького національного медичного університету ім. М. Пирогова, учасник Другої світової війни Іван Ілько передав військовим медикам свого «Форда». За словами Івана Ілліча, медикам, які рятують солдатські життя, він більше потрібен, аніж йому.

Велику допомогу захисникам Батьківщини надають українці, які живуть за кордоном. Полтавчанка Наталя Панченко – одна з них. Вона проживає в Польщі, але події, що розпочалися 2 роки тому на Донбасі, сприйняла як особисту трагедію. Тож організувала серед української діаспори збір коштів. На них вже влітку 2014-го були придбані бронезилети, захисні шоломи, медикаменти та

доставлені в район проведення антитерористичної операції. За словами жінки, перша партія гуманітарного вантажу обійшлася благодійникам у понад 6 мільйонів гривень!

Після того, як Українська держава все ж забезпечила своїх захисників «брониками» і шоломами, Наталя та її подружки почали виконувати інші замовлення. Зокрема, на тепловізори, зимову форму одягу, кровоспинні препарати типу «Целокс».

Активісти Миколаївського волонтерського центру «Перевізник» теж уже тривалий час відвідують вояків, які сьогодні боронять східні рубежі України. Нещодавно вони повернулися з розташування 81-ї аеромобільної та 57-ї механізованої бригад. Вони вкотре доставили хлопцям продукти харчування, інші необхідні речі. За словами Юрія Шутяка, ситуація у Збройних Силах останнім часом змінилася на краще.

- Але це, як на мене, не означає, що маємо забути про людей у погонах, - каже пан Юрій. - Нині багато хто ремствує на труднощі сьогодення, мовляв, зарплати і пенсії практично не підвищуються, а ціни зростають. Це так. Але хіба нашим синам, братам, які щодня ризикують під обстрілами з російських «Градів» власними життями, легше? Аж ніяк. Я дуже радий, що, попри важкі часи, є багато людей, які проблеми військовиків сприймають як власні та допомагають, чим тільки можуть. Наприклад, волонтери ринку «Альянс», Чоботар Зінаїда, Козловець Надія, Спірідонова Євгенія, Удовиченко Максим, Чабаненко Надія, Щербіна Олександр

завжди готові поділитись з нашими захисниками останньою крихтою хліба.

Підполковник запасу Володимир Щеглов - людина неординарна, енергійна, із загостреним почуттям справедливості. Тож після початку подій на Донбасі він не міг всидіти на дивані біля телевізора й став волонтером. Разом з такими ж небайдужими земляками збирав і доставляв у зону антитерористичної операції гуманітарну допомогу: продукти харчування, інструменти для спорудження бліндажів та опорних пунктів, теплий одяг.

А ще Володимир – відомий бард, який ніколи не розлучається з гітарою. Буваючи на буремному Сході, своїми піснями, героями яких є не лише «афганці», а й сьогоднішні захисники України, зміцнює бойовий дух вояків. Разом з ним волонтерством займаються Олександр Кудін, Олександр Кукса, Андрій Герман, Сергій Шапаренко, Костянтин Крилов. Особливо вдячний Володимир Щеглов Постилу Петру Івановичу – головному постачальнику продуктів для вояків АТО.

Сергій ЗЯТЬЄВ

Події на Донбасі багато хто називає Вітчизняною війною. І це дійсно так: українці воюють за рідну землю, свою Батьківщину, за право мати власну державу. А допомагають їм тисячі співвітчизників, яким теж болить за долю країни

Україна – одна з небагатьох країн зі складу СРСР, де до останнього часу майже незмінною залишалася система військових комісаріатів. З початком війни на Донбасі стало зрозуміло, що для роботи з населенням потрібна абсолютно нова структура, покликана не лише вести облік мобресурсів та видавати повістки, а й турбуватися про людей у погонах по закінченні служби

**БЕЗ ЧЕРГ,
ХАБАРІВ І
КОРУПЦІЇ –
саме такими мають стати
територіальні центри оборонної
роботи та обслуговування**

Більшість новостворених держав пострадянського простору такого атавізму, як військові комісаріати, давно позбулися. Адже ці структури фактично були клонами мобілізаційних органів, створених у царській Росії ще у другій половині XIX(!) століття. Нелюдські умови тодішньої служби, Перша світова війна та багато інших чинників перетворили моборгани на інструмент покарання населення.

Військові комісаріати радянської доби запозичили цей сумний досвід. Адже в різні роки свого існування СРСР періодично вів війни як на своїй території, так і за кордоном. Потужна пропагандистська машина всіляко виправдовувала ці дії, однак словосполучення «військовий комісаріат» викликало в пересічних мешканців страх і пересторогу.

За нетривалу історію незалежної України військкомати намагалися реформувати, зменшуючи їхню кількість і штат працівників. Пояснювалося це значним зменшенням потреби в мобілізаційних ресурсах, скороченням війська та переходом на контрактну службу. 2008 року на їхній базі почали

створювати територіальні центри комплектування (ТЦК) військовослужбовцями за контрактом. Співробітники проводили роз'яснювальну роботу серед населення, відбирали кандидатів, згодних служити на професійній основі.

Ідея створення таких центрів не була суто українським ноу-хау. Вербувальні підрозділи вже

тривалий час діяли в більшості професійних армій світу. Тож цей досвід вирішили запровадити і в Україні. Так у нас з'явилися 25 територіальних центрів комплектування військовослужбовцями за контрактом.

Один із секретів успішної роботи, на який розраховувало керівництво Збройних Сил, полягав у тому, що лівову частку вербувальників у цих структурах становили старшини і сержанти – категорія військовослужбовців, якій громадяни довіряли найбільше. Із 640 штатних співробітників ТЦК 75 посад обіймали офіцери, 140 – працівники Збройних Сил, а сержанти і старшини – 425. Більшість із них пройшли попереднє навчання за кордоном. Зокрема, запозичували досвід вербувальників у Сполучених Штатах Америки.

Слід віддати належне роботі новостворених вербувальних структур. Вони досить активно включилися у роботу в усіх регіонах України, що незабаром дало результат.

З 2009 по 2012 роки територіальні центри комплектування прийняли на військову службу за контрактом близько 15 тисяч осіб.

З 2009 по 2012 роки територіальні центри комплектування прийняли на військову службу за контрактом близько 15 тисяч осіб. При цьому насамперед комплектувалися посади молодших командирів

При цьому насамперед комплектувалися посади молодших командирів і ті, які визначають боеготовність підрозділу.

Прозорим став конкурсний відбір кандидатів на вступ до вищих військових навчальних закладів, а попередня підготовка майбутніх контрактників у навчальних підрозділах відсіювала сторонніх, невмотивованих людей.

За перебування на посаді міністра оборони Дмитра Саламатіна територіальні центри комплектування поспіхом розформували, а їхні функції передали військовим комісаріатам, оскільки вони залишалися поки що єдиним безальтернативним органом, відповідальним за облік мобрезерву і призов.

Почати впровадження реформ планується вже цього річ. Пілотний проект щодо створення територіального центру оборонної роботи та обслуговування обласного рівня, а також відділу комплектування та обслуговування районного рівня ось-ось має розпочатися на базі військових комісаріатів Чернігівщини

Істинне розуміння необхідності реформ у цій царині прийшло із початком бойових дій на Донбасі. За чинних на початок 2014 року штатах і кількості військкоматів були не в змозі виконувати поставлені завдання, тож ліквідовані протягом попередніх років установи відновили. З'явилося 138 нових структур. Але це ще більше викрило виниклі проблеми. Адже за понад два десятиліття існування Збройних Сил України у військових комісаріатах міцно вкоренилося таке ганебне явище, як корупція. Якщо за мирного часу його намагалися приховати, то особливий період став лакмусовим папірцем, який сигналізував про неабиякі масштаби зловживань.

Так, розповідаючи про підсумки роботи військових прокуратур у 2014-2015 роках, головний військовий прокурор України Анатолій Матіос повідомив, що його підлегли лише за шість місяців викрили понад чотири десятки фактів корупційних правопорушень, які скоїли посадові особи військових комісаріатів і члени військово-лікарських комісій. У Єдиному державному реєстрі судових рішень за 2015 рік нараховується 26 обвинувальних вироків щодо осіб вказаної категорії. 19 з них винесені співробітникам військкоматів, 2 – лікарям цивільних медичних закладів – членам військово-лікарських комісій. Серед тих, хто вже відбуває покарання, сім військових комісарів і один заступник військкома.

Цифри дійсно вражають. Так само, як і нинішня кількість органів місцевого військового управління. Загалом у нашій державі нині налічується понад 500 вій-

ськових комісаріатів обласного, районного (міського) рівня. Тож як реформуватимуть цю армію в армії? Адже за словами Міністра оборони України Степана Полторака, у 2016-2017 роках ми маємо побачити абсолютно нові структури, які не матимуть нічого спільного із теперішніми.

Почати впровадження реформ планується вже цього річ. Пілотний проект щодо створення територіального центру оборонної роботи та обслуговування обласного рівня, а також відділу комплектування та обслуговування районного рівня ось-ось має розпочатися на базі військових комісаріатів Чернігівщини. За його результатами та після відповідних уточнень територіальні центри оборонної роботи та обслуговування розгортатимуться в кожній області.

Їхня структура передбачає наявність підрозділів оборонно-мобілізаційної роботи, рекрутингу

Істинне розуміння необхідності реформ у царині військоматів прийшло із початком бойових дії на Донбасі

та комплектування, соціальної підтримки та юридичної допомоги. Останні, зокрема, допомагатимуть населенню та сім'ям військовослужбовців при вирішенні юридичних і соціальних питань, а також надаватимуть необхідні сервісні послуги: підготовка документів, видача довідок тощо.

Нововведення має на меті подолати згадані вище негативні явища, побудувати оптимальну й ефективну модель місцевих органів військового управління, а також досягти більшої відкритості в роботі з громадянами та суттєво зменшити час на опрацювання їхніх звернень. Але найголовніше завдання – повернути довіру й покращити імідж цих структур у суспільстві. Адже сама назва «військовий комісаріат» досі викликає у громадян далеко не позитивні емоції.

Для ефективної роботи територіальні центри та відділи комплектування оснащать сучасними автоматизованими інформаційними, телекомунікаційними та іншими технологіями. Запрацює Єдиний державний реєстр військовозобов'язаних, який приєднають до бази даних регіональних електронних центрів з обслуговування населення.

В Азербайджані створена і успішно діє структура, яка має назву «Державна служба з мобілізації і призову на військову службу»

Перш ніж запустити його в роботу, працівники ознайомляться з програмним забезпеченням та пройдуть відповідне навчання.

Перевагою такого реєстру є те, що робота територіальних центрів та відділів комплектування будуватиметься на абсолютно нових засадах. Кожен військовозобов'язаний матиме військовий квиток зі штрих-кодом, де міститиметься вся інформація про нього: адреса проживання, сімейний стан, наявність дітей, місце роботи тощо.

Приміром, якщо в житті громадянина відбуваються певні зміни (одруження, народження дитини тощо), то вони автоматично надійдуть від відповідних структур. З отриманням та наданням довідок нарешті буде покінчено. А ще в такий спосіб керівництво Міністерства оборони сподівається ліквідувати черги під кабінетами посадовців та усунути корупційну складову.

Серед інших країн пострадянського простору схожа структура створена й успішно діє в Азербайджані. Вона має назву «Державна служба з мобілізації і призову на військову службу». Військові комісаріати цієї країни раніше також були вражені корупцією. Засоби масової інформації регулярно повідомляли про часті арешти військомів міст і районів Азербайджану, викритих у хабарництві. Але корупція в цьому середовищі продовжувала процвітати. Аж доки президент країни своїм указом не припинив існування старої прорадянської структури.

Фінансування новостворених структур в Україні здійснюватиметься за рахунок видатків, передбачених для Міністерства оборони України. Загалом реформування системи військових комісаріатів передбачається здійснити протягом 2016-2017 років.

Сергій БАСАРАБ

«Платинові» хвилини «Золотої» години

З початку гібридної війни Росії проти України від рук російських військових та бойовиків загинули понад 2600 українських військовослужбовців. Лікарі-волонтери громадської організації «Захист патріотів» вважають, що до 30% поранених можна було б врятувати, якби бійці вміли надавати першу медичну допомогу собі й побратимам. Але в перші дні військової агресії Росії в українських захисників не було ні потрібних навичок, ні медикаментів

Сьогодні ситуація докорінно змінилася. Тактична медицина обов'язково має стати окремим курсом в Україні, як у країнах НАТО. Про це говорили експерти на другій Міжнародній конференції в Києві.

– За перші 10-15 хвилин допомогу пораненому на полі бою має надати навчений боєць-рятувальник, потім медичний працівник підрозділу, а за дві години повинен оглянути лікар у шпиталі. Є поняття так званої «золотої години». Якщо всю необхідну допомогу надати впродовж неї, шанси на виживання пораненого зростають на 90 відсотків, – переконує директор гуманітарних ініціатив Світового конгресу українців Уляна Супрун.

Американсько-канадська гу-

Доктор Дж. Ф. Рік Хеммесфар оцінює зусилля українців як неймовірні. Адже закуповується обладнання, проводиться велика кількість тренувальних курсів

манітарна ініціатива «Захист патріотів» з весни 2014 року однією з перших почала забезпечувати українських воїнів сучасними аптечками натовського зразка та проводити курси тактичної медицини для бійців різних військових формувань України, які брали участь у антитерористичній операції. За цей період спецкурс пройшли понад 25 тисяч військовослужбовців.

За стандартами НАТО військова медицина має чотири рівні надання медичної допомоги. Перший – на полі бою. Другий – у батальйонних чи бригадних медичних пунктах. Там стан пораненого стабілізують і надають першу лікарську допомогу. На третьому етапі застосовують

Є поняття так званої «золотої години». Якщо всю необхідну допомогу надати впродовж неї, шанси на виживання пораненого зростають на 90 відсотків

протишокові заходи, можливі й хірургічні втручання. Це рівень госпіталів чи пристосованих стаціонарних клінік. Четвертий етап – лікування та реабілітація в тилу.

За даними світових організацій, найбільш поширеною причиною загибелі воїнів на полі бою у 60 відсотках випадків є крововтрата. Пневмоторакс призводить до смерті у 30 відсотків поранених. Обструкція дихальних та інші причини становлять по 5 відсотків відповідно. Наприклад, при пораненні стегнової артерії людина гине від втрати крові протягом 2-3 хвилин. При обструкції дихальних шляхів чи дихальній недостатності час порятунку пораненого становить 5 хвилин.

Тому військові лікарі армій держав Альянсу наголошують на важливості умовних «платинових 10 хвилин» – перших після поранення, адже вони є найкритичнішими. У ці хвилини все залежить від вміння та здатності пораненого надати самопомогу, а також від готовності та вмінь його товаришів і санінструкторів підрозділу надати першу, долікарську, допомогу.

Далі працюють фактори допомоги, наданої пораненому впродовж так званої «золотої години», після швидкої евакуації. Тому система польових шпиталів має розміщуватись якнайближче до поля бою. За підтримки волонтерів і міжнародних організацій у звільнених містах Донбасу со-

годні працюють польові медичні пункти і цілі шпитали, які рятують не лише військових, а й цивільних.

– Військові шпитали нині розташовані на територіях цивільних лікарень. І військові лікарі надають допомогу місцевим мешканцям, – повідомила народний депутат, голова парламентського комітету з питань охорони здоров'я Ольга Богомолець. – В одному з таких міст черги стоять до лікарень, бо там працюють військові лікарі.

За її словами, реформа військової медицини, поліпшення рівня первинної медичної допомоги в екстремальних умовах – це складова реформування всієї системи охорони здоров'я

та сектору оборони держави. І, попри певні проблеми, реформи розпочато. Але волонтерам роботи ще вистачає. Сьогодні вони проводять тренування і курси першої медичної допомоги для військових. А незабаром у Києві навчаться тактичній медицині зможуть і цивільні, які виявлять бажання.

Домедична допомога НАТО

У більшості країн Альянсу кожен солдат щоразу перед залученням до бойових дій проходить дводенні тренування за програмою з тактичної медицини. Тому у випадку втрати кінцівки чи вогнепального поранення бійці знають, як запобігти критичній кровотраті.

Впровадження цього курсу в західних арміях одразу дало результати. Наприклад, кількість загиблих від поранень в армії США нині є найнижчою за всю історію і не перебільшує 3-х відсотків.

І сьогодні, коли в нас головне завдання – не дозволити загинути тим, кого можна врятувати, то в країнах Альянсу успішно виконується завдання найвищого рівня – порятунку тих, хто завжди вважався безнадійним і вмирав у 100 відсотках випадків. Британські військові медики, наприклад, стверджують, що сьогодні вони рятують 25 відсотків «безнадійних».

Цьому сприяє якісна домедична допомога, висока технологічність кращих клінік та ретельно розроблена схема евакуації поранених.

Військова медична доктрина у військах НАТО передбачає обмеженість можливостей професійного медичного персоналу та військових лікарів у наданні першої допомоги на полі бою.

У зв'язку з цим існує так званий план надання домедичної допомоги пораненим бійцям, який включає: самодопомогу, взаємодопомогу, допомогу санітарного інструктора та парамедика підрозділу.

«Ми ще не маємо 100 відсотків навчених і забезпечених аптечками, – говорить директор гуманітарних ініціатив Світового конгресу українців Уляна Супрун. – Але ми працюємо над цим»

Тож необхідність постійних тренінгів для солдатів із навчання прийомам само- та взаємодопомоги очевидна.

Зазвичай одного з членів кожного найменшого тактичного підрозділу, відділення, екіпажу, обслуги готують як бійця-рятувальника.

Представник «Захисту патріотів» каже, що їхня праця не завершена.

– Ми ще не маємо 100 відсотків навчених і забезпечених аптечками, – говорить Уляна Супрун. – Але ми працюємо над цим. Організувати процес і підготувати тренерів допомагають американські військові лікарі. Консультант з тактичної медицини США Доктор Дж. Ф. Рік Хеммесфар оцінює зусилля українців як неймовірні. Адже закуповується обладнання, проводиться велика кількість тренувальних курсів.

Досвід колишнього лікаря армії США Рікардо Флорес-Артолі в доказовій медицині війни – 14 років. На його думку, багаторічний досвід участі Сполучених Штатів у військових операціях дозволив засвоїти багато тяжких

уроків і навчитися уникати зайвих жертв. Саме тому лікарі-американці діляться досвідом з українцями.

– Щоразу, коли я буваю в Україні, спостерігаю величезний прогрес. І це завдяки ентузіазму людей, які просувають вперед тактичну медицину, – переконаний Рікардо Флорес-Артола. – Я бачу, як «Захист патріотів» та інші волонтерські організації проводять колосальну роботу для зменшення кількості померлих на полі бою поранених. Але важливо, щоб курс тактичної медицини став частиною навчального процесу не лише для військових. Україна має використати досвід НАТО у процесі підготовки всіх українських силовиків.

Що має містити аптечка першої допомоги

Дехто вважає тактичну медицину розділом переважно тактики. Хоча вона поєднує обидва напрямки знань, які забезпечують навички та вміння військовослужбовця щодо того, як витягти пораненого з-під обстрілу, оглянути

за сорок секунд і визначити ступінь ураження, вжити заходів порятунку та вирішити питання стосовно подальшої евакуації. Але починати потрібно з індивідуальної аптечки першої допомоги (IFAK – Individual First Aid Kit). Її вміст визначений завданнями, які вирішує воїн при наданні першої домедичної допомоги.

Отже, першими за списком мають бути кровоспинні засоби. А саме: джгут для зупинки артеріальної кровотечі, биндаж для першої допомоги з аплікатором для тиску на рану, гемостатичні засоби на основі хітозану або більш сучасні у вигляді кровоспинного бинта, бойової марлі, носоглотковий повітровід, оклюзійний грудний пластир.

Другим за важливістю в країнах Альянсу називають набір для декомпресії. До нього входить спеціальна маска із клапаном для штучного дихання.

Третє місце посідають засоби для зупинення менших кровотеч, підтримання кровообігу, боротьби з шоком тощо. Це звичайні стерильні бинти та серветки, перев'язувальні пакети, термоковдра, внутрішньовенний катетер, трикутна хустка, пластир бактерицидний, пластир котушковий, ножиці, рукавички гумові, антисептик, англійські шпильки, незмивний маркер із зеленкою як антисептик для невеликих ран.

Знеболювальні таблетки та антибіотики, а це, як правило, 4-5 пігулок, теж обов'язково входять до набору. Їх повинен вжити боєць за будь-якого поранення.

– Ще два роки тому системи медичної допомоги в українців і росіян були схожі, оскільки мали спільні радянські корені, – зазначає Уляна Супрун. На переконання волонтера, тактичну медицину, як і невідкладну допомогу, потрібно змінювати і запроваджувати на загальнодержавному рівні за відповідними протоколами, як це здійснюється у країнах Євросоюзу та НАТО. Адже всі європейські напрацювання, як кажуть, до ваших послуг.

Наприклад, американські військові сьогодні не чекають на зміни від цивільної медичної системи. Хоча спочатку там також користувались цивільною системою надання допомоги, але гинуло багато солдатів. І військові у найстисліші терміни розробили та запровадили для воїнів абсолютно нову. Вони взяли на себе відповідальність за зміни своєї військової системи допомоги. І в Україні має відбутись так само.

А поки що перехід

Збройних Сил України до вищих стандартів НАТО

обумовив відновлення

посад стрільців-

санітарів у відділеннях, штатних санітарів у взводах, санітарних інструкторів у ротах. У медичних пунктах батальйонів допомоги надає професійний лікар. 3 серпня 2015 року в 169-му об'єднаному навчальному центрі Сухопутних військ створено новий підрозділ – навчальну медичну роту. Програма підготовки санінструкторів окремим блоком включає й тактичну медицину. Підготовка проводиться за стандартами Альянсу.

Курси розраховані на три місяці, а для тих, хто має медичну освіту, на три тижні. Майбутніх санінструкторів у центрі навчають викладачі Військово-медичної академії України з бойовим досвідом.

Головним принципом підготовки є твердження, що санінструктор – не той, хто вміє просто накласти пов'язку, а той, хто чітко та правильно організовує медичне забезпечення підрозділу та надає долікарську допомогу.

Проте кардинально ситуація зміниться лише тоді, коли кожен для себе особисто усвідомить необхідність знань та вмінь із тактичної медицини. Адже у бойових умовах їхня відсутність наражатиме на небезпеку не лише воїна, а і його побратимів.

Володимир КОСЕНКО

БУНДЕСВЕР ЯК ТРАМПЛІН У МАЙБУТНЄ

Армії ФРН катастрофічно бракує солдатів і техніки для виконання завдань, про це заявив уповноважений Бундестагу з питань оборони Ханс-Петер Бартельс. За його словами, німецькому війську не вистачає 5-8 тис. вояків. За останні п'ятнадцять років у збройних силах ФРН накопичилося чимало проблем. Кількість військовослужбовців зменшилася з майже 300 тис. осіб 2000 року до 180 тис. на сьогодні. Для виконання покладених на армію завдань потрібно хоча б 185 тис. вояків. У цій ситуації керівництво Бундесверу розгорнуло небувалу кампанію із залучення до війська молоді

Армія з «людським обличчям»

День Бундесверу – одна з рекламних акцій Міністерства оборони ФРН, щедро проспонсорована за програмою підвищення обороноздатності. У червні 2015 року збройні сили країни святкували своє 60-річчя. День війська Німеччини задумувався не як історичний захід, а як життєво необхідна PR-кампанія. Завдання – показати армію «з людським обличчям», в якій створюються «орієнтовані на сім'ю» умови життя військовослужбовців. «Бундесвер повинен стати одним

з найпривабливіших роботодавців Німеччини» – зазначалося на сайті німецького Міністерства оборони.

З нагоди круглої дати святкові заходи одночасно відбулися в 15 містах країни. Причому в Бонні, Вільгельмсхафені і Кобленці – на головних міських площах. Про розмах свідчить і те, що, наприклад, в північному Гессені на час свята майже тридцятикілометрова ділянка автотраси А-49 була перекрита і перетворена на парковку для автомобілів 100 тис. відвідувачів. Солдатські казарми

радо відчиняли свої двері цивільним.

На проведення святкових заходів, присвячених 60-річчю Бундесверу, був передбачений бюджет у 2,3 млн євро. Загалом 2015 року в порівнянні з 2014-м роком на 18% було збільшено видатки на підвищення привабливості збройних сил країни як роботодавця. На цю кампанію було витрачено 35,3 млн євро. Після скасування в липні 2011 року обов'язкового військового призову і переходу на професійну армію Бундесвер у процесі на-

бору новобранців дедалі більше робить ставку на рекламу, включаючи поширення інформації про військову службу в навчальних закладах ФРН. «Піарникам» у погонах доводиться застосовувати серйозну аргументацію, аби потенціальний контрактник вирішив віддати кілька років армії, а не роботі в фірмі.

Рекрутинговий сервіс

Система підготовки контрактників в Німеччині забезпечує якісне навчання особового складу. Важливим є й те, що військові-контрактники мають можливість за рахунок Міноборони отримати цивільну спеціальність у професійних закладах і військових школах. Це дозволяє командуванню ЗС ФРН домогтися збільшення числа добровольців, а також забезпечити підвищення ступеня їхньої професіоналізації.

Старший державний службовець Міністерства оборони ФРН Ріхард Кох наголошує, що німецька система професійної перепідготовки військовослужбовців працює як налагоджений механізм, адже вона вибудовувалася роками. Основний акцент у ній робиться саме на контрактниках. Адже офіцери здобувають освіту у вищих навчальних закладах і до пенсії не мають проблеми, приміром, щодо зміни своєї професії. Коли настає час звільнення, офіцери Бундесверу йдуть на пенсію у 55-65 років залежно від посади та військового звання. Їхнього грошового утримання цілком ви-

стачає, щоб не думати про додаткові заробітки.

Із контрактниками ситуація інша. Вони мають можливість укласти контракт на термін від 4 до 25 років. У будь-якому разі після його закінчення ці колишні військові не набувають право на пенсію. Тут і постає проблема: що їм робити після служби, якщо в них, у більшості випадків немає цивільної спеціальності? Тому саме цій категорії людей у погонах держава ще під час служби допомагає додатково і безкоштовно набути цивільну професію. Для цього створена «Служба Бундесверу з професійного розвитку» (BFD).

Консультант з BFD спільно з солдатом розробляє довгостроковий план професійного розвитку, який у залежності від обставин постійно оновлюється. Державні гроші повинні витрачатися правильно і раціонально, тому той, хто навчається, здобуває дійсно потрібну суспільству спеціальність, а не приміром, те, що обере на власний розсуд. Заняття відбуваються під час

служби, а ще на освіту надається додаткова відпустка терміном 5 днів на рік. Індивідуальні консультації допомагають людині визначитися із тим, на що вона спроможна у своїй подальшій кар'єрі. При звільненні їй надають допомогу щодо працевлаштування і продовжують виплачувати грошове утримання!!! Щорічно виділяється приблизно 400 млн євро на те, щоб понад 12 тис. колишніх контрактників продовжували отримувати зарплату в залежності від терміну служби. Звільнившись після 4-5 років служби (першого контракту), колишній військовий може 12 місяців отримувати три чверті своєї останньої зарплатні, якщо не займався в системі професійної підготовки, і 100 відсотків, якщо займався. Після 20 років служби ця сума виплачуватиметься впродовж 5 років!!! Причому ці виплати не закінчуються навіть у випадку, якщо звільнений знайшов роботу.

Служба Бундесверу з професійного розвитку також організовує безкоштовні навчальні курси та семінари з цивільними навчальними закладами – 20% заходів під час служби, 80% – після її завершення. Додатково держава надає контрактникам гроші на навчання у вищих навчальних закладах після завершення контракту – від 5 до 21 тис. євро відповідно до терміну служби.

На думку військового аташе з питань оборони посольства ФРН в Україні полковника Крістіана Фарконде, необхідно зробити все можливе, щоб завдяки спільним зусиллям різних структур, установ здійснювати професійну перепідготовку військових та їхнє працевлаштування

Молодь захоплюють і тим, що обіцяють і після закінчення контракту не залишати її наодинці із проблемами при працевлаштуванні. Тривалий час проводиться індивідуальна підтримка військовослужбовців, які шукають роботу. Працівники BFD організовують проходження практики або надають допомогу у працевлаштуванні в секторі економіки та в органах держуправління.

– Ми підтримуємо зв'язки з багатьма фірмами в Німеччині, приміром, з німецькою залізницею, – говорить старший державний службовець Міністерства оборони ФРН Бенджамін Шульц. – Наприкінці служби контрактник має можливість пройти практику на цивільних підприємствах. Щорічний бюджет на ці заходи становить приблизно 140 млн євро. У Німеччині кожне 7-ме місце у системі державної служби резервується для військових професіоналів, які прослужили мінімум 12 років. Не «забувають» про них і у військовому відомстві – за останні п'ять років 1 тис. колишніх контрактників працевлаштувалась у Бундесвері на цивільні посади.

Німецький досвід – в Україні

Українська національна система професійної адаптації колишніх військовослужбовців потребує докорінних змін, насамперед – у підвищенні привабливості військової служби.

У червні 2015 року Трастовий фонд Україна-НАТО запровадив в Україні Програму переходу з військової кар'єри на професійну цивільну для колишніх військовослужбовців, розраховану на три роки. Для її реалізації в Укра-

їні створена та активно діє міжвідомча робоча група, а також функціонує керівний комітет, який очолює заступник Міністра оборони України.

Протягом останніх 20 років в Україні було багато спроб запровадження цієї системи. На жаль, результати діяльності структур, які раніше опікувалися цими питаннями, залишають бажати кращого. Так, з 1997-го по 2011 роки допомогу мали отримати 20 тис. колишніх військовослужбовців, але бюджетних коштів виділених, вистачило лише на підготовку 639 осіб. Зазначимо, що до того ж за кошти закордонних донорів військових, які підлягали звільненню у запас, перенавчали професіям, які не були затребувані в цивільному житті. Наприклад, комп'ютерному дизайну чи англійській мові. Відповідні гроші фірми-«грантоїди» вдало освоїли, але реально адаптуватися вони змогли одиницям.

На думку військового аташе з питань оборони посольства ФРН в Україні полковника Крістіана Фарконде, необхідно зробити все можливе, щоб завдяки спільним зусиллям різних структур, установ здійснювати професійну перепідготовку військових та їхнє працевлаштування. Було б дуже добре, аби за німецьким зразком колишні учасники бойових дій, учасники АТО мали переваги при зарахуванні на державну службу або працевлаштуванні у приватних, бізнесових структурах. Адже в Німеччині в системі державної служби для колишніх військовослужбовців резервується певна кількість робочих місць, і це є певним визнанням їхніх заслуг.

За словами старшого державного службовця Міністерства оборони ФРН Річарда Коха, у Бундесвері насамперед замислювались, яким чином складатиметься подальша доля військовослужбовців.

І завжди німецькі Збройні сили рекламували себе й активно боролися за найкращі кадри. «Але реклама може принести плоди лише тоді, коли молодим людям, які тільки збираються поповнити армійські лави, показувати, що з ними буде після завершення служби. Запровадивши систему професійної перепідготовки, треба піклуватися, щоб вчорашні військовослужбовці змогли бути конкурентоспроможними на ринку праці», – наголосив експерт.

У новій Воєнній доктрині України зазначається, що до 2020 року її Збройні Сили повинні відповідати стандартам НАТО. Процес перебудови війська активно впроваджується в життя. З початку року Міністерство оборони України вже набрало на контрактну службу понад 20 тис. осіб. Сьогодні динаміка охочих потрапити до війська становить до 7 тис. осіб на місяць. Тож маємо працювати на те, щоб ті, хто пов'язав свої роки з військом, не тільки мали гідне грошове утримання, а й можливість, як у Німеччині, під час служби безкоштовно набуту цивільну спеціальність і впевнено дивитися у своє майбутнє.

Іван РИБ'ЯНЕЦЬ

ШОЛОМ-АНТИСТРЕС

Восени 1991 року в Донецьку був створений науково-дослідний Інститут проблем штучного інтелекту, підпорядкований Національній академії наук України та Міністерству освіти і науки України. 2014-го у зв'язку з подіями на Сході країни науковці переїхали до Києва, де на той час уже діяла філія інституту. Останнім часом колектив установи працює над розробками, пов'язаними здебільшого з військовою сферою. Нещодавно науковці брали участь у конкурсі проектів на замовлення Міністерства оборони України

Для Збройних Сил України вчені запропонували унікальну розробку – шолом, що використовується для психофізіологічної реабілітації людини, яка перебуває у стресовій ситуації. Винахід вже пройшов випробування, зокрема в польових умовах у зоні АТО.

За словами директора Інституту проблем штучного інтелекту, члена-кореспондента НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора технічних наук, доктора богослов'я, професора Анатолія Шевченка, шолом має штучний інтелект, сам коригує стан людини, знімає стрес. Створений він спільно з ученими Інституту медицини праці Націо-

нальної академії медичних наук України.

Дія шолому спрямована на біологічно активні зони голови людини фізичними подразниками різної природи. Це, зокрема, вібрації, інфрачервоне та ультразвукове випромінювання, звук (музика, мова), заспокійливий шум (моря, лісу, пташиний спів). Синхронно подаються спеціально підібрані аудіо- та відеоряд.

«Поеднання різних звуків, вібрацій, випромінювання позитивно впливає на людину, змінює її психофізичний стан – знімає стрес і навіть виліковує деякі нервові розлади. Змінюється емоційний стан людини і

Шолом має штучний інтелект,
сам коригує стан людини,
знімає стрес.

Дія шолому спрямована
на біологічно активні зони
голови людини фізичними
подразниками різної природи.

самопочуття в цілому, – пояснює
Анатолій Шевченко. – Шолом –
це своєрідний масажер, який не
потребує залучення медичного
персоналу.

Програми масажу вже давно
відомі та затверджені Міністер-
ством охорони здоров'я і вміщені
в пам'ять мікропроцесорного
блоку. Їх обирає сам користувач.

Шолом може працювати як авто-
номно, так і через підключення
до комп'ютерної системи».

Відповідаючи на запитання
про те, коли незвичайні шоломи
надійдуть до війська, Анатолій
Шевченко каже: «Схвальний від-
гук щодо необхідності коригу-
вання психофізіологічного стану
бійців ми отримали від Департа-

менту військової освіти та науки
Міністерства оборони України.
Отож після проведення всіх не-
обхідних досліджень ця розробка
буде впроваджена в серійне ви-
робництво на заводах оборонної
промисловості. Сподіваємося, це
може статися вже наступного
року. Для цього є всі можливості:
наукові, фінансові та виробничі».

Серед інших військових роз-
робок Інституту проблем штуч-
ного інтелекту є робот, що може
самостійно працювати в польових
умовах до 10 годин у пошуках
вибухових пристроїв. Також на-
уковці створили систему пошуку
для знешкодження безпілотних
літаків.

Ще одна дуже цікава роз-
робка, яку вчені запропонували
нашим Збройним Силам, – дов-
гострокові вогневі точки. В не-
великому бетонному корпусі в-
становлять стрілецьку зброю. Крім
того, тут передбачається вен-
тиляція та відеокамери, які фік-
сують об'єкт, що рухається не-
подалік. Штучна інтелектуальна
система сама визначає – людина
це чи ні, в якому одязі. Визнача-
ються її координати, і стрілець-
ка зброя одразу наводиться на
ціль. Система може працювати в
автоматичному режимі, без опе-
ратора.

Над цією розробкою вчені
працюють спільно з науковим
підрозділом Генерального штабу
Збройних Сил України.

Неля ГРАБОВСЬКА

КИЇВ- МОСКВА:

ПРОТИСТОЯННЯ ПАТРІОТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ

Тиха війна проти України з боку Росії ніколи не припинялася. Але волелюбній українській нації Москва так і не змогла прищепити рабську психологію російського народу. Попри недавнє спільне минуле, Україна крок за кроком проходила власний шлях державотворення. Сучасна генерація українства вже створила свою славетну історію, сповнену патріотизму і героїзму

Патріотизм був і залишається однією з фундаментальних основ духовного буття суспільства. У ставленні до нього останнім часом спостерігається певний ренесанс: більшість держав пробуджують до життя нові матриці патріотичного мислення, розраховані не лише на окремих громадян, а й на націю включно.

Зокрема, **сучасна Росія активно використовує вибірково-маніпулятивний спосіб згуртування населення**. Сутність його полягає в довільному підборі вигідних, ефектних подій, фактів,

які за активного сприяння вищого політичного керівництва Росії отримують широке літературно-художнє, кінематографічне, масмедійне, партійно-ідеологічне, церковно-конфесійне, воєнно-спортивне і навіть побутове поширення та активно впроваджуються.

У першу чергу слід вказати на гіпертрофоване возвеличення факту перемоги СРСР над гітлерівською Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр. за принципом «ми за ціною не постоїмо». При цьому термін «Друга світова війна

1939-1945 рр.», який означає об'єктивну необхідність визнання інших держав і народів силами, які також перемогли фашизм, російськими пропагандистами практично не вживається.

На цьому прикладі можна констатувати, що Росія реалізувала оригінальний підхід, якого намагаються уникати демократичні країни, – із збільшенням історичної відстані від конкретної події ступінь її міфологізації, за погодженням з правлячим режимом, невпинно зростає. Перемога над німецьким фашизмом за умов практично повної на сьогодні відсутності живих учасників тих бойових дій, обмеження неупереджених історичних досліджень та відсутності доступу до архівів набула сакральних рис «неорелігії», поклоніння якій є обов'язковим моментом демонстрації громадянської зрілості та політичної лояльності російських громадян.

У 1995 р. – напередодні 50-річчя згаданої перемоги – в Росії прийнято федеральний закон «Про дні військової слави Росії». В ньому виписано 15 битв, де росіяни або ж війська, очолювані російськими полководцями, здобували гору: від Льодового побоїща Олександра Невського над «псами-лицарями» у 1242 році до перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні 1945 року. Більше 700 років батальної практики держави дозволяють у довільний спосіб накреслити будь-яку історичну траєкторію – від перемог і поразок. Проте РФ обрала версію лише вибірково-переможного ставлення до історичних подій, широкого висвітлення пам'ятних дат в інформаційному просторі за практично повного замовчування воєнно-політичних катастроф та пов'язаних із ними людських втрат. Цілком природно, що про захоплення Кремля польськими військами разом з козаками гетьмана Сагайдачного у 1610 р. або ж армією Наполеона

Для українського глядача Михайло Пореченков після стрільби в сторону наших «кіборгів» як актор – «помер»

у 1812 р. у згаданому вище законі не йдеться.

Показово, що у 2007 р. даний документ розширюють. Його нова назва – «Про дні військової слави і пам'ятні дати Росії». У тих же хронологічних межах кількість битв (подій) збільшилася до 16. Російські історики за бажання можуть й далі кількісно нарощувати звияти та подвиги, вийшовши, наприклад, за межі семи століть. Хоча тоді втрачається й історичний сенс московської державності, оскільки Москва була заснована у XII ст., а столицею стала тільки у XVI.

Які причини зумовлюють правлячу еліту РФ нехтувати елементарними основами історичної об'єктивності та інтелектуальної порядності? Як вважають у Кремлі, за допомогою таких «патріотичних ін'єкцій» досягнуто необхідного ефекту: на хвилі штучного

піднесення духовної енергії мільйонів росіян, на основі насамперед мілітарного мислення в їхню свідомість закладається умовний «ген непереможності». Мовляв, нашу країну поставити на коліна неможливо, зате ми здатні перемогти будь-яку державу, коаліцію, ідеологію. При цьому образ «зовнішнього ворога» є невід'ємним головним елементом таких «ін'єкцій».

«Ідеологічне обслуговування» Дня перемоги 9 травня у виконанні кремлівських пропагандистів передбачає широке використання радянського винаходу 1965 року – назву «місто-герой», а також більш пізніх російських нововведень – «місто воєнної слави», «місто партизанської слави». Пропонується всіяко поширювати так званий «патріотичний туризм», який має вписуватися в загальну концепцію переможних

днів Росії. На противагу цьому поразки московських військ від збройних сил інших держав, королівств, князівств, ханств під час протистояння із Золотою Ордою, при захопленні України, Білорусії, Польщі, Балтії, Фінляндії, підкоренні Сибіру, Далекого Сходу, Середньої Азії, Північного Кавказу, інших земель рекомендується не згадувати.

У 2014 р. Кримінальний кодекс РФ доповнили статтею про відповідальність за реабілітацію нацизму, що цілком узгоджується зі світовою практикою кримінального й морального засудження цієї людиноненавистницької ідеології. Проте російська воєнно-патріотична думка на цьому не зупиняється. Лунають пропозиції про запровадження кримінальної відповідальності за заперечення перемоги СРСР у Великій Вітчизняній війні та її критику, за паплюження символів Великої Перемоги (прапора Перемоги, ордена Перемоги, «георгіївської» стрічки).

Стає зрозумілим, чому «невидні» сторінки Другої світової війни з подачі правлячого режиму практично замовчуються. В Росії,

Російська пропаганда зменшила кількість військ в Російській визвольній армії до нуля

просякнутій духом «вибіркового патріотизму», який дедалі частіше асоціюється з націоналізмом та ксенофобією, годі торкатися воєнно-історичних тем, що не вписуються у кремлівську схему спочатку вимушено-відступального, пізніше – переможно-наступального перебігу Великої Вітчизняної, вщерт наповненої патріотичними взірцями.

Зокрема, «ворожими» й навіть «злочинними» вважаються будь-які згадування про антирадянську діяльність військовослужбовців Червоної армії, які перейшли на бік ворога. Зокрема про Російську визвольну армію генерала Власова (в 1945 р. в ній налічувалося 120-130 тис. осіб), Російську визвольну народну армію, Комітет звільнення народів Росії, 15-й козацький кавалерійський корпус СС, 29-ту, 30-ту та 36-ту гренадерські дивізії СС, дивізію «Русланд», Бойовий союз російських націоналістів, 1-шу російську національну бригаду СС «Дружина» тощо. Той факт, що на боці «третього рейху» в різні роки Великої Вітчизняної воювало від 150 до 300 тис. росіян, є приводом для звинувачення прискіпливого історика чи просто допитливого читача в антипатріотизмі й духовній зраді країни, «яку перемогти неможливо».

Так само замовчуванням є інший феномен періоду Великої Вітчизняної (Другої світової) війни – так звані «народи-зрадники», до яких за погодженням Й. Сталіна віднесені: кримські татари, чеченці, інгуші, карачаївці, балкарці, калмики, турки-месхетинці, німці, корейці, фіни-інгерманландці,

«Коли в Росії починають говорити про патріотизм, знай: десь щось украли...».

болгари Одеської області, греки, румуни, курди, іранці, китайці, хемшили та деякі інші. А ще західні українці, литовці, латиші, естонці. Маємо своєрідну модель додаткового возвеличення російського народу, який не може не сприйматися народом-патріотом та тлі існування історичного антиподу – народів-зрадників.

Маючи на увазі ймовірність подальшого посилення «патріотичної вакханалії», в яку занурена більшість населення РФ на основі спекулятивного мас-медійного використання антиукраїнських, антиамериканських, антиєвропейських, антитурецьких тощо. мотивів, доцільно згадати слова російського письменника XIX ст.

М. Салтикова-Щедріна: «Коли в Росії починають говорити про патріотизм, знай: десь щось украли...». У росіян вкрали доволі багато – від демократичних цінностей, громадянських прав і свобод, можливості їх відстоювати до мільярдних фінансових активів, які невинно збільшують надра країни. Проте їх це мало цікавить, оскільки на поверхні – спекуляції на кшталт «наш ворог», «наша війна», «наш наступ», а головне – «наша перемога», історична відстань до якої невинно зростає, перетворюючись на прірву.

На противагу Росії в Україні поступово стверджується інша – інтегративно-плюра-

лістична модель формування патріотизму, ґрунтована на необхідності цілісного та всеохоплюючого сприйняття історичного процесу. Здійснюються індивідуальні й колективні спроби об'єднати патріотичні традиції Київської Русі, Галицько-Волинського князівства, Козаччини, Української Народної Республіки, Української держави (Гетьманату), УРСР, ОУН-УПА, незалежної України, української діаспори, українців, які служили в арміях інших держав, у єдину духовну конструкцію.

Рішуче засудження злочинів тоталітаризму, примирення навколо історії, сповненої минулими антагонізмами та протистояннями, стало підґрунтям Об'єднаної Європи. Примирена пам'ять, зібрана в єдину цілісність, розглядається європейцями як запорука стабільності та безпеки на континенті.

Україна одночасно наближається до європейського розуміння патріотизму і тупцює на місці. Дається взнаки те, що формуванню модерної стратегії патріотичного виховання громадян України в сучасних умовах суттєво перешкоджає явище, назване подвійністю української національної ідентичності. Тобто у формально єдиному духовно-ціннісному просторі, конституційно визначеному та

Російська пропаганда ніколи не згадує про україно-польський похід гетьмана Сагайдачного на Москву

фізично окресленому державними кордонами, все ще присутні дві України: а) Україна, що поєднала з російсько-імперською та радянською спадщиною в інституційному, культурному, психологічному, цивілізаційному плані; б) Україна як продовження УРСР, частина міфологізованого русько-російського/православно-східнослов'янського світу. Між цими версіями України – принципово різні культурні коди, символи, ціннісні орієнтації. Подвійна природа національної свідомості є головною загрозою існуванню України у фізичних та духовних межах, що до 2014 р. (анексії Криму) вважалися непорушними. А «роздвоєна» нація не лише внутрішньо нестабільна. Вона ще й фатально вразлива перед зовнішніми загрозами, як це показали події 2014-2015 років, зокрема відносні успіхи підживлюваного Росією сепаратизму в Криму й на Донбасі.

Феномен паралельного існування «двох Україн» не міг не поширитись на чутливу сферу культури патріотизму, який Схід України донедавна будував на «радянському», Захід – на «бандерівському» фундаментах. Різке неприйняття «східняками»

Україна поширює загальноєвропейські цінності

Ми перемагаючи, залишаємось друзями

«західняків» (як і навпаки) зберігалось практично впродовж усіх років незалежності. До цього слід додати «махновський», «петлюрівський», «холоднорський» та інші патріотичні спадки, відгомін яких зберігається серед окремих груп населення Центру та Півдня України.

В умовах ескалації зовнішніх небезпек Україна отримала шанс на радикальне осучаснення вітчизняної версії патріотизму, наповнення його принципово новим змістом. Йдеться про формування нової української нації, каталізатором чого стала розпочата 2014 року українсько-російська війна, та генерування нею інноваційної моделі патріотизму, невідомої раніше. До патріотичного сприйняття княжих, козацьких чи національно-визвольних часів додається нова складова – сучасний патріотизм, зразки якого продемонстровані Небесною сотнею, Збройними Силами та іншими силовими формуваннями, волонтерськими організаціями, мас-медійними структурами, політичними об'єднаннями, громадянським суспільством, окремими яскравими особистостями, які на собі відчули важкість російського ув'язнення чи сепаратистського полону.

Принциповою відмінністю українського патріотизму від його російського аналога є вектор

розгортання духовних імпульсів, націлених на захист Вітчизни. На берегах Дніпра такі імпульси випромінюються «живою громадою», яка прагне не лише вижити, а й створити соціально-політичні та економічні умови конструктивного розвитку нації на демократичній основі. Українська влада не може не відчувати проєвропейського налаштування більшості громадян, що ставить її перед необхідністю більш активного захисту національних інтересів, а також деякого самообмеження та самоконтролю, які раніше були неможливі.

На противагу цьому кремлівський патріотизм багато в чому був і залишається штучним духовним утворенням, політично обумовленим, директивно нав'язаним, технологічно втіленим за допомогою так званого «телевізійного цунамі». Слід критично вказати, що мантри про «славу російської зброї» та «непереможність російських полків», якими заповнені мас-медійні мережі сусідньої держави, чинять помітний ефект, проте не викликають «священного трепету» серед деяких етнічних прошарків російського суспільства. Наприклад, у тюркських, фінно-угорських народів, малих народів Сибіру та Півночі, народів Північного Кавказу, свого часу завойованих армійськими частинами чи

козацькими загонами, що діяли під кремлівськими прапорами.

У протистоянні патріотичних стратегій України та Росії Київ поки що не виграв, хоча й не програв. Кремлівська версія «керованого патріотизму» демонструє живучість, адаптивність, доречну вибірковість, досконале релігійне прикриття, інформаційну нахабність, повне нехтування принципами наукової неупередженості та фактологічної достовірності. Проте вона не має надійних перспектив з огляду на підвищене значення суб'єктивного фактора в історії РФ. Чергова зміна глави Російської держави з

високою імовірністю означатиме радикальний перегляд духовних координат цієї країни з відповідними зміщеннями патріотичних акцентів.

Можна передбачити, що у попутінський період зазвучить санкціоноване новим кремлівським очільником звернення «українські брати» та активні заклики до відновлення широкого кола російсько-українських контактів.

З позицій сьогодення більшість співвітчизників наці поствоєнні виправдання відреагують негативно. Цьому завадять тисячі смертей українських громадян,

величезні матеріальні втрати, духовні спустошення, ініційовані апологетами та підтримані поборниками «руського мира» в їхньому намаганні поглинути пів-України, назвавши її «Ново-росією». Примирення з Росією можливе, але це станеться не раніше, ніж до демократичного очищення та духовного покаяння сусідньої держави плин часу додасть кілька нових поколінь, що не стали живими очевидцями «іловайського котла» чи загибелі «донецьких кіборгів».

Україна володіє блискучою можливістю до попередніх історико-патріотичних епох додати новітні прояви патріотичних стверджень індивідуальних «я» та колективних «ми». Усвідомлення цієї унікальної ситуації тільки розпочато. Конче затребуваними є нормативно-правові акти, освітні програми, підручники й посібники, інформаційні програми, що розкривають витоки й сьогодення інтегративно-плюралістичного патріотизму. Проте вже сьогодні суспільна свідомість насичується духовними надбаннями, значення яких важко переоцінити: «Україна – тисячолітня держава», «Україна – територія свободи», «Україна – це Європа». Найбільш важливим в історичному контексті є їхнє позитивне сприйняття молодим поколінням українства, яке пов'язує свої перспективи насамперед з європейським світом та його цінностями.

Протилежні ідеологічні конструкти на кшталт «братніх слов'янських народів», які «мають єдину історію» та «приречені дружити» в сучасних умовах не є визначальними. Тим більше, що реальна кількість їхніх споживачів непомітно, але неухильно зменшується під тиском не лише демографічних причин, але й активної духовної протидії з боку нової генерації українства.

Володимир СМОЛЯНЮК,
доктор політичних наук,
професор

Кримська татарка Джамала представлятиме Україну на Євробаченні

Патріотична Росія кошмарить «братні» народи

УКРАЇНСЬКІ ЖЕРТВИ Й ЦИНІЗМ КРЕМЛЯ

Влітку 1941 року 138-й артилерійський полк, де служив сержант Анатолій Братчук, дислокувався неподалік радянсько-польського кордону. Бійці бачили, як німці стягували техніку, гармати. Тож цікавилися в командирів, навіщо вони це роблять, чи часом не збираються напасти. Офіцери здебільшого відбувалися жартами, а політруки на політзаняттях переконували, що німці для радянських людей

є найкращими друзями...

На світанку 22 червня Анатолій та сотні його товаришів переконалися в цій «дружбі»: гітлерівська артилерія накрила полк ураганним вогнем, знищивши майже весь особовий склад і десятки гармат...

Балачки про «найбільші втрати росіян» у роки війни і «вирішальний внесок великого російського народу» в перемогу над гітлерівською Німеччиною точилися ще за часів СРСР. І це не дивно: росіяни майже офіційно вважалися старшими братами всіх народів, які населяли радянську імперію. Тож, звісно, компартійна влада не могла допустити, щоб перемога над фашизмом ділилася між ними порівну...

Після розпаду СРСР розмови – принаймні на офіційному рівні – стихли. Але після того, як господарем Кремля став Володимир Путін, вони не лише відновилися, а й набули значно більших масштабів. Особливо після його заяв про те, що Росія зламала б хребет нацизму і без України. Моралізувати стосовно цих тверджень не варто. А ось нагадати про втрати українців у Другій світовій, їхній внесок у перемогу над найлютішим ворогом

людства потрібно. Адже вирости покоління людей, які знають про ті події лише з кінофільмів, які, між іншим, часто спотворюють історичну правду. Особливо ті, що зняті російськими режисерами останнім часом. Насамперед зауважимо, що правда про реальні втрати Радянського Союзу завжди приховувалася: до 1985 року вважалося, що тоді загинули 20 мільйонів людей.

Прийшовши до влади, Михайло Горбачов назвав іншу

цифру – 28 мільйонів. Звісно, що в таких випадках змінювалася і статистика, яка відображала втрати населення України. Наприклад, виступаючи на святкуванні 30-річчя визволення України від фашистських загарбників перший секретар ЦК КПУ Володимир Щербицький сказав, що втрати становлять 6750 тисяч осіб. Правдою це твердження важко назвати. Для більшої переконливості звернемося до офіційних статистичних даних.

Так от, згідно з переписом населення 1941 року в Українській РСР проживало 41,7 млн осіб. А наприкінці 1945-го – лише 27,4 млн. Отже, його поменшало на більш як 14 мільйонів! Окрім людських, були й матеріальні втрати. Адже було зруйновано майже 700 міст, 28000 сіл, по-

Новобранці, перш ніж піти в бій, мали пройти двотижневий вишкіл, але на практиці їх відправляли на передову необстріляними

над 5 тисяч мостів, близько 33 тисяч шкіл, технікумів, більше 18 тисяч лікарень та інших медичних установ.

У грошовому еквіваленті збитки обчислювалися – за цінами 1941 року – у 300 млрд рублів. А це понад 40 відсотків усіх збитків, яких зазнав СРСР! Сьогоднішні «незалежні російські експерти» за всього бажання не можуть спростувати ці цифри, оскільки їх оприлюднили ще за часів «єдиного і непорушного».

Українці, які опинилися на захоплених ворогом територіях, зазнавали страшенних поневірянь і знущань. Адже нацисти створили понад 300 гетто, більш як 100 гестапівських тюрем, а також 242 концтабори для утримання радянських військовополонених.

Німці знищили, вивезли на примусові роботи до Німеччини мільйони людей, зокрема й дітей

Колишні фронтовики, які відступали дорогами України на схід, розповідають, що їх зустрічали зі сльозами на очах жінки й діти, вважаючи, що вони їх залишають на поталу ворогу. Так воно і сталося; німці знищили, вивезли на примусові роботи до Німеччини мільйони людей, зокрема й дітей.

«В атаку йдуть піджачники...»

За роки свого панування радянська влада накоїла в Україні безліч чорних справ. Чого варті лише голодомори, які звели з цього світу мільйони людей. А ще ж були масові політичні репресії, від яких теж загинули мільйони українців. Попри це, лише влітку 1941-го Україна дала фронту понад 3 мільйони солдатів. І коли б не стрімке просування вглиб країни вермахту, ця цифра була б значно більшою.

Взимку 1943-го було визволено перший український населений пункт. Відтоді Радянська армія почала виганяти вермахт з України. Зі звільненням села чи міста до роботи відразу приступали польові військові комісаріати: вони мобілізували чоловіків, які з певних причин опинилися на окупованих територіях. Довіри в командування вони не викликали, але воювати комусь потрібно було...

Новобранці, перш ніж піти в бій, мали пройти двотижневий вишкіл, але на практиці їх відправляли на передову необстріляними. З собою «рекрути» повинні були мати чистий одяг, взуття і документи, але навіть їхня відсутність не могла завадити мобілізувати людину. Військової форми, як, до речі, і зброї, вони часто не отримували, тож за темний верхній одяг домашнього крою ці «війська» називали «чорною піхотою» або ж «чорносвітниками».

Ось як описав процес мобілізації на відвойованих українських землях у своїй автобіографічній повісті «Пісня переможця» Григорій Климов: «Коли Червона Армія

почала виганяти німців з України, то «домосідів» швиденько збирали, – цим займалися навіть не військкомати, а самі командири передових частин, – сунули їм знову гвинтівки в руки і, навіть не переодягнувши в шинелі, в чому були – у першу лінію бою! Їх так і називали – «піджачники». Береги Дніпра, як весняними квітами, рябіли трупами в різноколірному цивільному одязі».

А Путін не проти

Про що мріяли радянські солдати в роки Другої світової? Яким вони бачили майбутнє своїх синів і доньок?

– У моїй роті воювали українці, росіяни, грузини, вірмени, – розповідав полковник у відставці Іван Бабенко. – Ми не знали, чи доживемо до завтрашнього дня, але все ж будували плани на майбутнє, щиро вірили, що це остання війна в історії людства. А коли б нам хтось сказав, що через 70 років наші сини й онуки дивитимуться один на одного крізь приціл Калашникова чи снайперської гвинтівки, то, мабуть, ми б його за такий «жарт» відразу й застрелили...

З приходом до влади Володимира Путіна в Росії розпочався процес реабілітації не лише тоталітарного радянського минулого, а й найодіозніших осіб, які його уособлюють. Зокрема й Сталіна.

Цього ката багатьох народів, які населяли колишню радянську імперію, сьогодні росіяни називають «ефективним менеджером, видатним воєначальником». І це при тому, що на його совісті мільйони людських життів. Прикро, але погляди Путіна поділяють чимало пересічних росіян. Наприклад, як свідчать соціологічні опитування, понад 40 відсотків жителів Росії виправдовують злочини Сталіна, а майже 60 відсотків взагалі не вважають його винним у смерті десятків мільйонів росіян!

Більше того, до Державної думи був внесений проект постанови, якою пропонувалося перейменувати Волгоград на Сталінград. У цьому документі також містилася пропозиція назвати одну з площ чи вулиць Москви на честь Сталіна і встановити йому пам'ятник з написом: «Верховному головнокомандувачу генералісимусу Йосифу Сталіну на ознаменування 70-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні».

Російський президент, ознайомившись з такими пропозиціями депутатів, заявив: «Я не проти того, щоб Волгоград став знову Сталінградом. Це було б цілком справедливо». Але при цьому зауважив, що такі рішення повинні ухвалювати місцеві жителі на референдумі». Можна не сумніватися, що на референдумі, якщо, звичайно, він буде, місто отримає назву одного з найбільших злочинців в історії людства.

Залишається порадити сьогоднішній російській владі перейменувати Красну площу на площу Лаврентія Берії: він входив до найближчого оточення «видатного воєначальника і ефективного менеджера» Сталіна...

Сергій ВАСИЛЬЄВ

ТАЄМНИЦІ БИКІВНЯНСЬКОГО ЛІСУ...

19 вересня 1941 року німці захопили Київ. І вже за кілька тижнів вони відрядили «експедицію» до селища Биківня, що неподалік столиці. Її учасники, прибувши до цього населеного пункту, відразу відібрали кількох селян і, наказавши взяти лопати, повели наляканих людей до лісу. Ті, прямуючи за гітлерівцями, подумки прощалися із життям. Коли ж вони зняли шар землі там, де вона провалилася, то побачили кістки, а згодом і черепи людей. Усі ці німецькі солдати знімали на кіноплівку...

«Нелояльних до радянської влади – розстріляти...»

У липні 1937 року Наркомат внутрішніх справ УРСР отримав з Москви телефонограму, згідно з якою належало взяти на облік «всіх куркулів, втікачів з таборів та заслань, а найбільш ворожих елементів - розстріляти». Операція зі знищення «ворогів народу» розпочалася, як свідчать архіви СБУ, 1 серпня 1937 року. Загальне керівництво нею здійснював щойно призначений керівником республіканського НКВС І. Леплевський.

У березні 1937 року – за напоянням чекістів – Київська рада виділила їм у лісі біля Биківні земельну ділянку «для спеціальних потреб НКВС УРСР». Незабаром її огородили високим парканом з колючим дротом і виставили пости.

– Навіть ми, хлопчак, розуміли, що там, за парканом, діється щось надзвичайне, – згадує свідок того будівництва Михайло Могилець, сім'я якого мешкала неподалік «стратегічного» об'єкта. – Адже після того, як солдати звели височенний паркан, сюди почали приїздити вантажівки, вкриті чорним брезентом. Коли ж ми наближались до них, то охорона відганяла, погрожуючи «перестріляти, як горобців». А батько, коли я цікавився

в нього, що ж там відбувається, завжди відмовчувався і радив тримати язика за зубами, якщо не хочу накликати на свою голову неприємностей.

А вони, звичайно, були б неодмінно. Бо в кузовах критих вантажівок, що прибували щодня до лісу, лежали тіла «куркулів» і «шпигунів», знищених у катівнях НКВС. Ось як згадував їхнє перевезення до Биківні один із колишніх співробітників НКВС, який брав безпосередню участь у цьому процесі:

– Труп людей привозили в район селища Биківня, де за кілька сотень метрів від траси у лісі, була огорожена велика ділянка, що ретельно охоронялася. Коли я привозив трупи в Биківню, то

яма там вже були викопані і трупи скидалися навалом. Всі рейси до биківнянського лісу виконувалися здебільшого вночі і з ближнім світлом фар.

«Розстріли нещасних і їхні поховання здійснювалися протягом 4 років. Вони не припинялися навіть влітку і в перших числах вересня 1941 року. Розуміючи, що доведеться втікати на Схід, каральні органи безжально нищили людей, остерігаючись, що ті служитимуть новій владі».

«Опубліковані репортажі, ілюстровані оригінальними знімками зі Львова, Луцька, Таллінна, Рівного і Мінська, показали перед цілим світом варварський, нелюдський терор більшовиків, жертвами якого впали тисячі невинних жінок, дітей і чоловіків. Безпосередньо за Броварами... німецькі війська знайшли кілька великих, насипаних з піску курганів. Після розкопування в них знайдено страшно спотворені людські тіла».

Це – витяги зі статті «Шляхом мордувань», розміщеній на шпальтах газети «Українське слово», яка видавалася і під час окупації. Схожі матеріали були надруковані також і в західних газетах: тоді цивілізований світ вперше почув про звірства радянської влади, які вона чинила неподалік Києва.

Биківнянський ліс – одне з багатьох місць, де знайшли останній спочинок сотні тисяч українців. Серед них були артисти й журналісти, письменники і священники, робітники і колгоспники. Але всі вони, попри різні на освіту та соціальний статус, в очах партійно-радянської влади були «ворогами народу» і згідно з так званою революційною доцільністю були знищені. Нам невідома точна кількість тут похованих, але рахунок йде на десятки тисяч: це найбільше в Україні поховання жертв масових політичних репресій 1937-1941 років.

Спроби приховати злочини

Восени 1943 року – після визволення Києва від гітлерівців – була створена Державна комісія із розслідування злочинів німецько-фашистських

загарбників. Вона «з'ясувала», що у лісі біля Биківні «покояться жертви гітлерівського режиму». При цьому стверджувалося, що це в'язні Дарницького табору, оскільки він розташовувався за 5-7 кілометрів від того лісу.

Одного з місцевих жителів, який не побоявся розповісти німцям про те, що насправді відбувалося за високим парканом у 30-ті роки, засудили до 10 років таборів. За те, що, як було сказано у обвинувальному вирокі,

«будучи вороже настроєний до радянської влади, з приходом німецьких окупантів повідомив і показав їм ним же вигадане кладовище НКВС, де нібито були поховані радянські люди».

З часом про трагедію у Биківні почали забувати. Але в 70-ті роки до органів влади, зокрема до ЦК КПУ і КДБ, почали надходити звернення громадян, в яких повідомлялося про те, що в биківнянському лісі «орудують різні пройдисвіти, шукаючи в могилах коштовності». Чутки про «якісь поховання» дійшли і до тодішнього першого секретаря ЦК КПУ Петра Шелеста, який у квітні 1971 року особисто відвідав ліс біля Биківні. Про його враження досить красномовно свідчить оцей щоденниковий запис: «Був особисто на місці - жахлива картина людської трагедії».

Чи знав усю правду про неї Шелест - невідомо. Але якщо навіть і знав, кістки чийх жертв він бачив, то нічого зробити для того, щоб вся правда відкрилася, не міг. Правда, деякі його сучасники стверджують, що він домагався увічнення пам'яті закатованих.

Як би там не було, але невдовзі була створена урядова комісія «для розслідування злочинів, здійснених гітлерівцями в районі Дніпровського лісництва»!.. А незабаром провідні газети України вийшли з таким повідомленням:

«У квітні 1971 року в Дарницькому лісовому масиві знайдено ще одне місце розправи фашистських загарбників над радянськими людьми. Спеціальною урядовою комісією встановлено, що тут окупанти по-звірячому знищили декілька тисяч радянських громадян – військовополонених, жінок, стариків, інвалідів». Правда, кілька тисяч жертв «нацистського режиму» все ж перепоховали...

Правду не приховати

З початком так званої перебудови група українських письменників направила до ЦК КПУ лист з проханням впорядкувати місце поховань, встановивши там і пам'ятник. Партійні функціонери вже не могли не відгукнутися на нього і створили комісію, якій належало з'ясувати всю правду про тих людей, на честь яких письменники пропонували спорудити пам'ятник. Очолив її міністр внутрішніх справ України генерал Іван Гладуш.

А навесні 1988-го, напередодні 43-ї річниці перемоги в Другій світовій війні у Биківнянському лісі відкрили пам'ятник, на якому було викарбовано:

«Вічна пам'ять. Тут поховано 6 329 радянських воїнів, партизанів, підпільників, мирних

громадян, закатованих фашистськими окупантами у 1941-1945 роках».

Влітку 1988 року біля могил у Биківні відбувся мітинг. Співробітники КДБ слідкували за людьми, записуючи промови, що лунали на ньому, і фотографуючи промовців. Але жоден з них не зазнав репресій. Хоч і повільно, та часи мінялися.

Сьогодні на місці масових поховань жертв політичних репресій споруджено Національний меморіальний комплекс «Биківнянські могили». Ми навіть не знаємо точної кількості тих, хто знайшов останній притулок у цьому лісі. Історики-дослідники тоталітарного минулого – називають різні цифри. Але всі схиляються до думки, що лік йде на десятки тисяч людей. Як мінімум...

Сергій ВАСИЛЬЧУК

ЛИЦАРІ ЧОРНОБИЛЬСЬКОГО НЕБА

30 років тому льотчики армійської авіації Військово-Повітряних Сил, щоби закрити з повітря зруйнований реактор Чорнобильської АЕС, здійснювали до 30 вильотів на день, пролітаючи крізь зони, де радіація зашкалювала за тисячі рентгенів. Екіпажі вертольотів діяли практично в обстановці ядерної війни...

Ніч 26 квітня 1986 року поставила людську цивілізацію на межу життя й смерті. О 1 годині 23 хвилини 47 секунд четвертий реактор Чорнобильської АЕС здригнувся від двох потужних вибухів. На пульті чергового Мінатама СРСР надходить умовний сигнал. Він чимраз посилюється: 1, 2, 3, 4. Це означає: на Чорнобильській станції виникла небезпечна ситуація з ядерною, радіаційною, пожежною, вибуховою складовими.

Всередині руїн четвертого енергоблоку горить близько 2,5 тисячі тонн графіту та інших речовин. Обстановка критична. Над Прип'яттю багряніє небо...

Людина – сильніша за атом

Урядова комісія на чолі з Борисом Євдокимовичем Щербиним ухвалює постанову: здійснити обліт станції з повітря та радіаційну розвідку. 26 квітня з армійського аеродрому «Бориспіль» злітає Мі-8, яким керує капітан Сергій Володін. Курс – ЧАЕС. У битву з невидимим і підступним ворогом вступають війни-авіатори...

Зі спогадів Героя Радянського Союзу генерал-полковника у відставці М.Т. Антошкіна: «26 квітня 1986 року приблизно в обідній час мене терміново викликали до штабу округу. Там мене зустрів схвильований генерал Анатолій Фомін, на той момент виконувач обов'язків командувача військ Київського військового округу. Він сказав, що на атомній електростанції сталася біда, можливо, знадобиться наша авіація. Потрібно

терміново виїхати туди і на місці все з'ясувати. В принципі про якесь моє особливе завдання не йшлося. Було тільки сказано, що туди ж вилітає урядова комісія, і більш конкретні вказівки я отримаю вже в Чорнобилі.

У штаб округу прибув і мій командувач генерал-лейтенант авіації Микола Крюков. Він теж був такої думки: «Миколо Тимофійовичу, крім тебе з моїх заступників відправити нікого (того дня їх не було в Києві). Часу обмаль, виїжджай негайно. А за день-два ми тебе там змінимо». Тут же домовились, що разом зі мною поїде як спеціаліст начальник хімслужби підполковник А. Кушнін».

**З 27 квітня по 6 травня
виконано 1927 польотів.
Скинуто 4925 тонн вантажів,
з них 1800 т піску й глини,
2400 т свинцю, 800 т доломіту
і 40 т карбіду бору,
що дозволило повністю
загасити горючі елементи
в зоні руйнування реактора**

У Прип'яті тоді мало хто усвідомлював, що рівень викиду радіоактивних речовин у 500 разів перевищує той, що був після бомбардувань у Хіросімі й Нагасакі.

Зі спогадів Героя Радянського Союзу генерал-полковника у відставці М.Т. Антошкіна: «Розпорядження очільника урядової комісії Щербини було коротким: «З землі до реактора не під-

ступитися. Тому вся надія лише на вертолітників... Ваші вертольоти нам потрібні тут і зараз». Вчені запропонували повністю засипати реактор згори захисним шаром піску. Дістатися до аварійного блоку можливо було лише з повітря. Необхідно було якнайшвидше розпочати скидати з вертольотів у палаючий «кратер» мішки з піском.

Найближчим до Чорнобиля був аеродром Чернігівського льотного училища. Саме туди і вирішили терміново перекинути вертолітний полк із Олександрії. Вночі в умовах грози і низької хмарності перелетіла вся техніка – і Мі-6, і Мі-8. Льотчики були досвідчені, майже всі щойно повернулися з Афганістану. Перші два Мі-8, пілотовані заступником командувача ВПС Київського військового округу з армійської авіації полковником Борисом Нестеровим та командиром гвардійського вертолітного полку полковником Олександром Серебряковим, підняли в повітря членів урядової комісії».

Військова рада Військово-Повітряних Сил Київського військового округу приступила до формування об'єднаної авіаційної групи (ОАГ). Перед авіаційними командирами були поставлені конкретні завдання, передусім щодо пошуку ефективних технологій застосування авіації.

Ядром авіаційної групи від 12 військових округів став 51-й окремий гвардійський вертолітний полк під командуванням полковника О.І. Серебрякова. Загалом в ОАГ на першому етапі ліквідації катастрофи входило

понад 80 вертольотів та літаків різних типів (Mi-6, Mi-8, Mi-24 PXR, Mi-26, Ан-26, Ан-30). Вони базувалися на аеродромі «Півці» Чернігівського льотного училища та в Гончарівському. На польовому аеродромі в Малейках була організована дезактивація авіатехніки.

27-28 квітня розпочалося налагодження методик скидання нейтралізуючих речовин на аварійний реактор. Здійснювалася радіаційна розвідка. Доповіді розвідників були тривожними. Температура над епіцентром пошкодженого реактора сягала

знав, що там відбувається. І коли ми почали підходити на висоті 25 метрів... Під тобою неначе пекло вирує. Ясраво червоний вогонь. Жар. Ми себе почували, як на

майданчики розміщувалися на відстані 500-600 м від реактора. Потім вони були перенесені на 14-18 км від реактора через підвищення радіаційного фону.

У Прип'яті тоді мало хто усвідомлював, що рівень викиду радіоактивних речовин у 500 разів перевищує той, що був після бомбардувань у Хіросімі й Нагасакі.

180-200 градусів за Цельсієм. Рівні радіації в зоні руйнації реактора член урядової комісії академік В.О. Легасов оцінював у 3000-3500 Р/год. Із засобів захисту вертолітники мали тільки респиратори. За один проліт над реактором кожен із членів екіпажу міг фактично отримати дозу радіації від 3 до 8 рентгенів.

Допустима доза радіації для льотного складу згідно з нормативними документами становила 24 рентгени. Зі спогадів командира вертолітної ескадрильї 51-го огвп полковника у відставці Ю.М. Яковлева: «Ми робили перші експериментальні скидання. Як? З якої висоти? Що там коїться? Ніхто нічого не

сковорідці. Вертоліт у таких умовах не повинен був летіти. Він у нас летів. На висоті 150 м температура була десь 120 градусів. Коли ми все відпрацювали, почався масовий запуск вертольотів».

Командування ОАГ затвердило принципове рішення: зранку вертольоти перелітають із аеродромів базування на три майданчики, розташовані поблизу АЕС. На кожному з них повинні розміщуватися однотипні машини, що передбачалося технологією завантаження і методикою виконання польотів за найбільш результативними схемами заходів, та мають бути присутні керівник польотів і бригадир з радіостанцією, який командує завантажувальними групами.

Керування вертольотами, коли вони виконують захід для скидання вантажів, із землі здійснює авіанавідник. Авіація на ніч на майданчиках не залишається. Схеми маршрутів належить прокласти так, щоб екіпажі виходили на ціль безперервним потоком.

Після закінчення робочого дня вертольоти прямують на аеродром «Малейки» для дезактивації, а звідти на свої аеродроми базування. Спершу вертолітні

В небі над ЧАЕС

Масована повітряна круговерть розпочалася 29 квітня. В повітрі одночасно працювало від 30 до 40 гвинтокрилих машин. Застосовувався бойовий порядок «потік одиночних вертольотів» з інтервалами між ними до 2 хвилин. Скидання вантажів у реактор відбувалося на швидкостях 100-120 км/год з висоти 200 м. Крім високого рівня радіації, завдання ускладнювалося тим, що в районі енергоблоку височіла 150-метрова труба, а вертоліт «провалювався» над зруйнованим реактором на 20-30 м, адже через високу температуру різко падала тяга двигунів. 27-28 квітня відпрацювали методику польотів на аварійний реактор. 28 квітня полковник О.І. Серебряков здійснив 22 вертольотівильоти і скинув 30 т вантажів. Підполковник Ю.М. Яковлев (командир вертолітної ескадрильї 51-го огвп) за 28-29 квітня здійснив 32 вертольотівильоти і скинув 50 т вантажів. Підполковник В.В. Славніков (командир вертолітної ескадрильї, ВПС БВО) протягом 29-30 квітня здійснив 19 вертольотівильотів і скинув на ціль 76 т вантажів.

3 травня заступник командира 51-го огвп підполковник С.Я. Степанов, виконуючи завдання з радіаційної розвідки на вертольоті Mi-8, пролетів у безпосередній близькості від зруйнованого ре-

Рядки

з оперативних донесень:

28 квітня виконано 93 польоти. Скинуто 151 тону вантажів (піску, глини, доломіту, свинцю, бору).

30 квітня виконано 341 політ. Скинуто 1028 тонн вантажів.

1 травня виконано 437 польотів. Скинуто 1202 тонни вантажів, до 11.00 вдалося загасити палаючу пляму всередині зруйнованого реактора.

актора, що дозволило отримати цінні дані щодо радіаційної обстановки.

Самовідданість і бойову чіткість проявили керівники польотів, які працювали на даху готелю «Прип'ять», розташованого за півтора кілометра від реактора.

98 відсотків льотних екіпажів мали бойовий досвід, набутий на війні в Афганістані. І засвоєні там прийоми пілотування вертольотів експлуатувалися в небі Чорнобиля з максимальним навантаженням.

Після перших днів польотів було вирішено перейти від методу скидання вантажів через вантажний люк до методу скидання вантажів із зовнішньої підвіски. Пристрій сконструював заступник командира 51-го огвп з інженерно-авіаційної служби підполковник С.К. Юрко. Для скидання вантажів почали використовувати гальмівні, а згодом десантні парашути, що дозволило підвищити ефективність льотної роботи і точність влучання в ціль. На реактор було скинуто загалом понад 10000 парашутів із вантажами.

Принциповою обставиною було те, що акцент зробили на розробку методів радіаційного захисту екіпажів. До них належить використання листового свинцю та свинцевого дробу як відбивних екранів, що дозволило значно знизити дози опромінення екіпажів.

Більшість техніки, що була задіяна на ліквідації наслідків аварії на 4-му блоці ЧАЕС, назавжди залишилася у зоні відчуження

Зі спогадів полковника у відставці О.Г. Чичкова: «Вже тоді було зрозуміло, що екіпажі достатньо швидко набирають «دوزи». Два-три дні – і в госпіталь. Почали застосовувати заходи. Листом свинцевим покривали підлогу кабіни, а іноді й парашутні чашки у кріслах пілотів. Хіміки стверджували, що 1 см свинцю знижує опромінення вдвічі».

До роботи з мінімізації психогенних втрат широко залучалися спеціалісти хімічної і медичної служб. За період з 28 квітня по 26 травня для виконання завдань з медичного забезпечення було залучено 47 медичних працівників (26 лікарів і 21 особа середнього медичного персоналу), з них 41 особа зі складу медичної служби ВПС КВО.

Зі спогадів полковника у відставці С.Я. Степанова: «9 травня, о 22.45, над станцією спалахнуло щось на кшталт полярного сяйва, чого в тих краях ніколи не бувало. Неначе знак. Мабуть, Всевишній подивився на наші муки та вирішив: «Достатньо з вас». І реактор почав заспокоюватися. Але ж, як нам сказали спеціалісти, до критичної маси залишалося зовсім трішки...».

30 листопада 1986 року було успішно завершено комплекс першочергових робіт із мініміза-

ції наслідків вибуху на 4-му енергоблоці ЧАЕС і підписано акт Державної комісії про прийняття на технічне обслуговування об'єкта «Укриття».

Це стало можливим завдяки героїчному подвигу звичайних громадян, які в смертельних умовах гідно і чесно виконали свій обов'язок перед країною. І льотчики в небі над Чорнобилем були серед перших, приборкувачів вибухлого реактора! Своїм подвигом вони довели: людина – сильніша за атом!

...Їх було понад 600 тисяч. Військових і цивільних. Вони – ветерани ядерної війни мирного часу, котра увійшла в історію як Чорнобильська катастрофа.

Яким же є головний урок Чорнобильської катастрофи? Його чітко сформулював у своєму щоденнику академік В.О. Легасов: «Всі аварії у світі розвиваються за однаковим сценарієм: накопичуються дрібні огріхи, кожен з яких сам по собі не страшний. Але коли їх стає багато, дуже багато, утворюється критична маса. Тоді й відбувається катастрофа: на атомній станції, на борту літака або в особистому житті однієї людини...».

Віктор РЯБІКО,
ліквідатор наслідків аварії
на Чорнобильській АЕС

БОЙОВЕ МИСТЕЦТВО ПРЕДКІВ

В усі віки українці боронили свої родини та землю від ворога. І рідна земля щедро наділяла захисників силою та знаннями. «Буде ворог – буде і сила», – так казали наші предки. Давня бойова культура нашого народу, збережена та примножена багатьма поколіннями українців, сьогодні допомагає відбивати російську навалу

«Я вважаю, що секрет української нації «защитий» у генокодї, що формує нашу ідентичність, характер, – говорить президент Всеукраїнської федерації «Спас» Олександр Притула. – Його можна побачити в нашому козацькому звичаї. Звичай – по-козацьки означає «віче». А віче, своєю чергою, – це зібрання, де люди визначають норми свого співіснування в соціумі. Код нації можна порівняти з кодовим замочком. Якщо хоч один із зубчиків ключа не співпадатиме, замок не відчиниться, так само і для того, щоб нація проявила свої кращі якості і розкрилася, потрібно, щоб усі цифри коду співпали. Ці коди і розкривають нас як народ.

Передусім у кодї «защита» мова, яка багато чого може розповісти про націю. Наприклад, українське слово «перемога» можна трактувати як «перейшов через те, що міг». На відміну від російського «победа» – «пришел по беду».

Далі в кодї «защита» фізична культура та здоров'я нації. Йдеться про національні ігри, народні танці, систему звичаїв та обрядів, традиційні свята. У наших предків-козаків був інтуїтивний потяг до коней, який успадкували і ми.

«Спас», стверджують його послідовники, започаткований на козацьких традиціях ведення бою, поєднує в собі кращі досягнення бойових мистецтв світу

Більшість націй до них байдужі.

І найважливішою ланкою в цьому ланцюгу є потяг до свободи. Справжній українець ніколи не був і не буде рабом! Запорозька Січ не знала рабства. Також нам притаманний потяг до самоорганізації, що підтверджують події всіх Майданів.

Без вдовоаної скромності можна сказати, що всі перераховані чинники, що характеризують нас як націю, увібрало в себе мистецтво «спас». Якщо розглянути його як бойове мистецтво – то це звичай перемагати передусім кмітливістю, застосовуючи мінімум фізичної сили.

Сам по собі «спас» – явище, що увібрало в себе дуже багато складових. Існує чотири версії походження терміну «спас». Перша – це те, що спасає тебе в бою чи в житті. Друга – бойовий припас, резерв українського народу, світогляд воїна – захисника і переможця. Цього звичаю, як техніки бою, так і філософії, навчали в козацьких родах з дитинства. Третя версія – це назва на честь

Христа Спасителя. Людина, яка володіє «спасом», стає під захист самого Ісуса Христа. І четверта версія пов'язана з язичницькими богами Спасами, які з часом стали християнськими (ми і нині святкуємо яблучний, медовий, горіховий Спаси).

3 історії

Дослідники стверджують, що «спас» виник набагато раніше, ніж східні єдиноборства (ушу, карате).

– Доказом того служить знак «дао», який використовують у всіх східних культурах, зокрема й бойових, – говорить Олександр Притула, який уже 20 років займається дослідженнями та популяризацією «спаса» не тільки в рідному Запоріжжі, але й по Україні. – Так ось, китайці з гордістю стверджують, що цей знак з'явився в них за 5 тис. років до н.е. У відомій українській колекції «Платар» (колекціонерів Платонова і Тарути) зберігається трипільський глечик, виготовлений

за 7 тис. років до н.е., на якому є той знак «дао». Експертиза академіка Шилова довела, що «спас» як явище і світогляд з'явилися на нашій території приблизно 6 тис. років тому, одночасно з появою скіфів. Спочатку «спас» був таким собі звичаєм. Серпень, впродовж якого й святкується більшість Спасів, – місяць збирання врожаю. А де є врожай, там є й охочі його відібрати. Тому загарбники особливо полюбили здійснювати напади саме в серпні, і відбувалося це дедалі частіше. Тоді й придумали, що кожен рід надсилатиме декількох хлопців для охорони врожаю. Отамани збирали майбутніх воїнів на курганах – найвищих точках у степу, де навчали їх правил захисту. Далі загоны здійснювали походи по навколишніх населених територіях. А вони були чималі, і відстані між ними були значними. Тож походи тривали не один місяць. Тому брали з собою і знахаря-лікаря, і купців, які, прибуваючи в різні села, налагоджували торгівлю з місцевим населенням (так виникли ярмарки). І це вже був не просто військовий підрозділ, а певна громада, прообраз Запорозької Січі.

Філософія

Наших предків-скіфів ніхто не міг перемогти, а скіфська імперія проіснувала близько 3 тис. років. Сам Олександр Македонський

звідси ледве втік. Всім «гостям» скіфи говорили: «Бажаєш воювати – зачепи наші святині. А бажаєш жити з нами – ласкаво просимо. Степ широкий – місця всім вистачить». Філософія «спаса» формувалась століттями. І трактувалась як звичай гордої нескореності, правди й совісті. Це ціла культура, психоментальний трикутник, складений з війни, праці та гри (тренувань). Опис носіїв «спаса» козаків-характерників прекрасно відображений у казках «Котигорешко», «Коза-дереза». В них чітко викладена методика виховання воїна.

Види «спаса»

Є кілька напрямів: бойовий, оздоровчий та обрядовий.

– Бойовий «спас» – мистецтво ведення бою за мінімальних втрат зі свого боку, – каже Олександр Притула. – Оздоровчий «спас» – це мистецтво бути здоровим. До того ж поняття здоров'я налічує сім складових: фізичне, функціональне, психологічне, енергетичне, духовне, соціальне та репродуктивне здоров'я. Все це взаємопов'язано.

Наші предки вважали, що коли людина здорова фізично і не може дати потомства, то навіть тоді вона живе? І третій напрям – це обрядовий «спас» – система свят, обрядів, традицій, присвят всякого роду, на які наш народ багатий.

Школа

Школа традиційних козацьких бойових мистецтв «Спас» існує в Запорізькій області вже 20 років. Тут збирали всі призабуті знання до купи, відновили систему тренувань. До речі, на Січі для того, щоб потрапити в підрозділ пластунів (розвідників), потрібно було майже 20 км пробігти поруч із конем, який мчав рясю, тримаючись за стремено.

Лише двома рухами батого наші предки могли стинати ворожу голову. Знавці порадили й уважно прочитати «Енеїду» Котляревського, яка насправді є енциклопедією бойових мистецтв українського народу.

«Спас», стверджують його послідовники, започаткований на козацьких традиціях ведення бою, поєднує в собі кращі досягнення бойових мистецтв світу. Так само й велика кількість бойових мистецтв дуже схожі на козацькі, зокрема індійське бойове мистецтво ніхангів – еліти сикхів.

1997 року школа провела в Запоріжжі перший фестиваль козацьких бойових і традиційних мистецтв. Там зібрались представники як традиційних, так і сучасних національних єдиноборств, які є уособленням «спаса»: боротьба «навхрест», боротьба на поясах, «штовхач» (аналог боротьби «сумо»), циганська боротьба (лежачи), «стінка на стінку» (груповий бій). Поряд із боротьбою «спас» існують і такі національні бойові мистецтва, як рукопашний бій «гопак», бойове мистецтво для жінок «асгарда», «триглав» (давньослов'янський вид боротьби) тощо.

– Попри таке різноманіття бойових єдиноборств, українці ніколи не були нацією забіяк, – переконаний президент федерації «Спас» Олександр Притула. – Українці завжди були чудовими воїнами. Бійка – це п'яні розбірки, неприйнятні нашим предкам. А «спас» – основа практично всіх національних бойових традицій. Це насамперед філософія і мистецтво ведення бою для захисту свободи вільного народу. Як казали наші предки: «Наша воля – на лезі шаблі». Й завдяки цьому їх знали, поважали, весь світ в усі часи ними пишався.

Український козак Яків Малик у XV столітті здійснив подорож до Індії та став індійським візирем. Засновник англійського підрозділу спецпризначення «SAS» – нащадок запорозького козака на ім'я Пилип Коновал, був навіть нагороджений орденом «Святої Вікторії» (цим орденоносцем сама королева на знак поваги мала вклонятися). У створенні американської морської піхоти також брав участь нащадок запорозького козака – адмірал Турчанинов.

За часів Джорджа Вашингтона він вперше застосував нічні висадки, які мали в своєму арсеналі запорозькі козаки, та захопив кілька англійських фортів, допомагав Америці здобути свободу та незалежність. І таких прикладів нащадків бойової козацької слави можна навести безліч.

Сьогодні декілька десятків спасівців воюють на Сході. Один із засновників добровольчого батальйону «Харків-1» – виховець школи «Спас». Вчителі пишуться тим, що за три місяці активних бойових дій він не втратив жодного зі своїх бійців.

Нині в Запорізькій області діють дві державні спеціалізовані дитячі школи «Спас». Загалом в Україні «спасом» займаються понад 5 тисяч дітей у школах та секціях. Потрапити туди можуть усі охочі, які не мають протипоказань щодо стану здоров'я.

– В деяких загальноосвітніх школах вже запроваджено предмет «Спас», – каже президент федерації «Спас» Олександр Притула. – І це не просто факультатив із опанування прийомів боротьби, а повноцінний предмет шкільної програми із вивченням народних традицій, обрядів, національних пісень (не менше, ніж сто) з обов'язковим складанням іспитів.

«Спас» як громадська організація діє в багатьох країнах сві-

ту й прагне домогтися того, щоб Україна дала хоча б один національний вид спорту в програму Олімпійських ігор. Активісти «Спаса» впевнені – це цілком реальне завдання.

– Упродовж 10 років ми надсилаємо листи до Міністерства з вимогою визнати «спас» національним видом спорту, але поки що безрезультатно, – кажуть у школі. – Нас підтримала місцева влада. І нам дуже б хотілося, щоби поняття «бойова культура українського народу» було визнано на державному рівні. Адже бойова культура – це дуже важлива складова будь-якої нації, наш спадок. «Спас» має традиції проведень і зустрічей воїнів, під час яких бійці насамперед ділились досвідом з молоддю. А в нас бойові мистецтва поки що є лише екзотикою. У школі вважають, що основи звичаєвого права в сучасних умовах мають бути джерелом формування державної влади. Недарма феномен Запорозької Січі і досі вважають прообразом демократичної держави в Європі. Нарешті на основі вивчення історії наших предків сьогодні можна зробити доволі точні прогнози щодо нашого майбутнього, без яких неможливий жодний з основних принципів «спаса»: «Вміння запобігти є важливішим, ніж перемогти».

Олег ЛОКТЕВ

Героями
її нинішніх
фотовиставок є
звичайні солдати,
яким ще так багато
всього треба
встигнути в житті.
Відкриті, світлі,
усміхнені очі воїнів
знають, чого варте
життя і що таке
любов до України.
Ładna Kobieta
(гарна жінка
по-польськи) –
творчий псевдонім
відомої української
фотохудожниці
Анни Сенік. Та не
лише творчість
пов'язує її життя
з військом. З
перших днів війни
Анна була прес-
секретарем полку
“Азов”, згодом
стала заступником
керівника Центру
допомоги
учасникам АТО.
І нині Анна,
немов добрий
янгол-охоронець,
допомагає бійцям
словом і ділом,
підтримує і
розраджує. Вони
для неї всі рідні,
всі свої. І вона
завжди там, де
допомога потрібна
найбільше

Очі,
які випромінюють
світло

– Я народилась і виросла в Києві. Навколо мене переважно розмовляли російською. Але я мала і україномовних родичів, в родині завжди чітко окреслювалась національна приналежність і зберігалася сімейна історія. Саме на мої естетичні вподобання, мабуть, вплинули канікули в дідуся і бабусі в чарівному селі на Поділлі, звідки походить родина мого батька, – каже Анна. – Там я бачила, відчувала і насолоджувалась Україною: її природою, людьми, мовою, традиціями. Мій дідусь вкладав у мене дуже багато: розповідав про історію, про визвольні змагання, підпілля, Голодомор, репресії. Саме йому я

завдячую прищепленим мені націоналізмом у тому вигляді, яким він є нині.

У 22 роки Анна знайшла своє покликання – стала фотографом українського стилю. Відтворюючи образи вродливих дівчат та жінок, популяризувала рідне, самобутнє. Наче відчувала талановита українка, яка боротьба за кращу долю чекає на Батьківщину. Попереду був 2013-й і Майдан. Там дівчина-фотограф зміцнювала бойовий дух молоді фотовиставкою «УПА. Кохання». Наступність поколінь давала енергію до боротьби.

– Людям подобалося, вони підходили, дивилися, обговорювали.

На меті я мала лише якимось народною виставкою розрадити – все ж таки повстанцям важко жилося, їхній героїзм був гіркий і болісний, але якщо і вони мали в житті місце для щастя, то й ми мусимо, – розповідає Анна. – Мало кому про це розповідаю, але коли ми знімали «УПА. Кохання», то думали про продовження – другу частину: повстанця вбивають, дівчина отримує про це звістку і йде на місце його поховання прощатися. Тоді нам із моделями здавалося, що цей романтичний пафос трагізму такої історії доречний. Але це було ще до революції і війни.

Після розстрілів на Майдані і перших втрат в АТО я зрозуміла, що ніколи цього не зніму, і яке щастя, що не встигли тоді. Ми хотіли показати жажликий епізод з далекої історії, а виявилось, що цей жаж навколо нас. Я досі обережно працюю із темою кохання на війні, – продовжує Анна. – Бувало, я дівчатам-моделям на таких зйомках казала: «Дивись на нього при прощанні, наче ти не його, а все життя своє проводиш, всю радість свою». До війни я казала це як такий собі розумник-режисер їхніх емоцій, тепер я це кажу як жінка, що сама це пережила. Адже коли об'єкт відтворення перестає бути для тебе виключно

Сьогодні прекрасні роботи етно-фотографа Анни Сенік надихають на перемогу, спонукають боротися за все, що маємо. За жіночу вроду, за вірне кохання, за майбутнє синів і донечок, за те, щоб наші чоловіки ніколи не опускали голови, за нашу рідну Україну

хотіли дати мені можливість зазняти цих людей у миті справжньої напруги. І вони усміхались. Та й хіба варто сумувати, якщо ти живий і здоровий? Це вже привід порадіти.

Сьогодні Анна Сенік є автором багатьох фотопроєктів, серед яких «Воїн крізь віки», «Захисники Вітчизни: від Київської Русі і до сьогодні», «Воїн. Історія українського війська», «Очі героїв».

– Військові фотосесії не постановочні, як я звикла, а завжди живі, – зауважує майстриня. – І все відбувається значно швидше – в мене немає тижнів на підготовку моделі, і годин, щоб її розкріпостити. В мене є лише кілька хвилин, інколи в перерві між обстрілами, – щоб заприятитись і зняти.

Нічого випадкового не буває в історії. І не дивно, що нашій сучасниці дано побачити вічні образи героїв і берегинь. «В мене дуже сильне відчуття, що я є ланкою між мертвими і ненародженими, – пояснює Анна. – Змінюються лише декорації – персонажі на сцені життя ті самі. Байдуже, яка форма на наших бійцях – сіре сукно чи «мультикам». Вони такі ж, як і їхні пращури, мають ті ж емоції, мрії, почуття. Наше покоління вже творить історію і є її частиною. І для мене честь належати до нього».

Олена ПОЛЯНСЬКА

художнім, то ти стаєш обережнішим. Наше покоління опинилось на згади своїх юнацьких мрій. Я надто часто ходила на дійсні похорони бійців, де сльозами вмивались їхні наречені. Не можна осквернити справжнє людське горе постановочною зйомкою. Хочеться знімати щось, що дає надію, а не відбирає її.

Коли запалав Майдан, разом з ним пройшли бойове хрещення і фото. Їх, як і народну волю, ніщо не могло знищити.

Гострота почуттів, біль втрат і неминуча війна змінюють життя українців, покличуть до боротьби митців. Серед них буде і Анна.

Війна дасть поштовх до створення нових фотопроєктів, де кожна світлина має свою історію і сюжет. В кожній – найкрасивіша мить людської гідності. І перше, що привертає увагу, – очі. Вони ніби світяться зсередини. Саме на очі майстриня зробила акцент, коли знімала проект, присвячений воїнам АТО.

– Є кілька фото одразу після обстрілів, – розповідає Анна. – Не знаю, яким дивом вони мені вдалися, бо я не надто хороший репортажний фотограф, і не дуже вмю знімати в екстремальних умовах. Мабуть, більше це заслуга воїнів, а, може, вищих сил, що

XIII МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

**ПРОВОДИТЬСЯ ЗГІДНО З РОЗПОРЯДЖЕННЯМ
КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ**

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Міністерство внутрішніх справ України

Міністерство оборони України

Міністерство економічного розвитку
і торгівлі України

Служба Безпеки України

Державна прикордонна служба України

Державна служба експортного
контролю України

Державна служба України
з надзвичайних ситуацій

ДК "УкрОборонПром"

Міжнародний виставковий центр

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР
Україна, 02660, м. Київ, Броварський пр-т, 15
М "Лівобережна"

☎ +38 044 201-11-63

✉ zbroya@iec-expo.com.ua

www.iec-expo.com.ua, www.tech-expo.com.ua

www.мвц.укр

**11-14
ЖОВТНЯ
2016 р.**

Генеральний інформаційний партнер:

Інформаційний партнер: **ВІЙСЬКО**

Генеральний медіа-партнер: **Охота & оружие**

Технічний партнер: **RentMedia**

Формений одяг для української армії

ТОВ «Торнадо» засноване у 1994 році і спеціалізується на виробництві форменого одягу, а також засобів індивідуального захисту для силових відомств України.

При розробці враховуються всі тенденції на ринку армійської форми, особливу увагу приділено функціональності, зовнішньому вигляду і комфорту. Костюми забезпечені великою кількістю кишень. Тканина має експлуатаційні характеристики – вони зносостійкі.

В офісі компанії постійно діє виставка зразків продукції, представники якої завжди проконсультують клієнта з питань серійної продукції, ознайомлять з новими зразками обмундирування і спорядження для ЗСУ.

- Костюм камуфльований «Комбат», «Multicam»
- Костюм камуфльований «Комбат», «A - Tacs AU»
- Костюм «Горка», «Multicam»
- Розвантажувальні системи, підсумки, аптечки
- Ремені брючні, тактичні
- Головні убори
- Натільна білизна
- Шеврони, фурнітура
- Спорядження різне

